

leren
doen we
samen!

Praktijkonderzoek ontwikkeld onder begeleiding van AOW-west

Leren van elkaar en met elkaar

[2014]

Tutorleren op het VMBO

Op welke wijze kan het Munnikenheide College tutorleren vormgeven op het VMBO?

- Auteur Anne-Marie van Dongen

19 Juni 2014

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Woord vooraf	4
Hoofdstuk 1. Inleiding	5
1.1 Onze school	5
1.2 Problemen	5
1.3 Aansluiting bij ervaringen	6
1.4 Observatie tutorleren bij wiskunde	7
1.5 Huiswerkbegeleiding, huiswerk onder toezicht en tutorleren	7
1.6 Onderzoeksdoel	7
Hoofdstuk 2. Tutorleren	9
2.1 Kern-, sociale en leerdoelen	9
2.2 Vormen van tutorleren	9
2.3 Effectiviteit	10
2.4 Welke factoren en processen zorgen voor succes?	10
2.5 Tutorleren en onderwijs van de 21e eeuw	10
2.6 Kenmerken van de tutor	11
2.7 Zelfstandigheidbevordering van de tutoren	12
2.8 De tutor als stimulator	12
2.9 Adviezen na aanleiding van eerder onderzoek	13
Hoofdstuk 3. VMBO onderwijs	15
3.1 Profiel vmbo-leerling in de verschillende leerwegen	15
3.2 Succes- en faalfactoren voor schoolloopbanen	16
Hoofdstuk 4. De onderzoeksaanpak	18
4.1 Beschrijving wijze van data verzamelen	18
Hoofdstuk 5 Resultaten	21
5.1 Startvoorwaarden	21
5.2 Jaarroute voor de schoolorganisatie	24
5.3. Werving en selectie van de tutoren	24
5.4 Aanmelding en selectie van de tuteurs	26
5.5 Training van de tutoren	27
5.6 Samenstelling van de groepjes	28
5.7 Opbouw van een tutorbijles	29
5.8 Effecten van tutorleren	29
Hoofdstuk 6 Conclusies	31
6.1 In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide College en wat de voorwaarden?	31
6.2 Aanbevelingen en suggesties voor de pilot	31
6.3 Tekortkomingen en discussiepunten van dit onderzoek	35
6.4 Suggesties voor vervolgonderzoek	35

Samenvatting

Docenten, mentoren en zorgverleners kunnen leerlingen in de huidige situatie niet altijd de optimale hulp bieden. De noodzaak deze individuele begeleiding vorm te geven werd steeds groter. Op het Munnikenheide College vinden we tevens samenwerkend leren een belangrijke didactische werkvorm. De sociale vaardigheden die hiermee worden opgedaan kunnen van groot belang zijn voor de verdere carrière van onze leerlingen. We willen inspelen op de toekomst en stelden ons de vraag: 'Welke competenties hebben onze huidige leerlingen nodig in de 21st eeuw?'. Dit omvat een nieuwe manier van leren, leven en werken. Voorbeelden hiervan zijn creativiteit, innovatie, kritisch denken, problemen oplossen, communicatie, samenwerking, aanpassingsvermogen, leiderschap, productiviteit, sociale vaardigheden en nog veel meer competenties. Een groot aantal van deze competenties spelen een belangrijke rol bij tutorleren. Vanuit deze standpunten ontstond de volgende onderzoeksvraag: "Op welke wijze kan het Munnikenheide College tutorleren vormgeven op het VMBO?" Dit wordt ondersteund door de volgende deelvragen:

1. Wat zijn volgens de literatuur de mogelijkheden van tutorleren?
2. Wat zijn de kenmerken van de VMBO leerling?
3. Wat zijn de ervaringen van andere V.O. scholen (indien mogelijk op VMBO scholen)?
4. In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide College?
5. Wat zijn de voorwaarden om tutorleren goed op te starten?

De manieren van gegevens verzamelen waren het bezoeken van een ervaringsschool, het bestuderen van tekstbronnen, het interviewen van externe deskundigen, het bevragen van mensen binnen het Munnikenheide College en het afnemen van een enquête onder leerlingen van het Munnikenheide College. Hierbij werd uiteindelijk ingezoomd op praktische vraagstukken zoals: "Wat zijn de startvoorwaarden om tutorleren op een juiste wijze op te zetten?", "Hoe ziet de jaarroute voor een VMBO school er uit?", "Hoe kan een school het best tutores werven en selecteren, zodat men voldoende goede tutores heeft?", "Wat kunnen stimulerende factoren zijn om deze tutores te behouden?", "Wat zijn de tips omtrent het aanmelden en selecteren van de tutees?", "Hoe ziet een gedegen training er uit voor de tutores op een VMBO school?" en "Wat zijn belangrijke factoren bij het samenstellen van de tutor-duo's?". Al deze gegevens legden de basis voor de ontwikkeling van een pilot.

Tot slot volgen de antwoorden op bovenstaande onderzoeks(deel)vragen. Hierbij is vooral rekening gehouden met de mogelijkheden en grenzen van VMBO leerlingen. De kans van slagen zal verhogen als de organisatie rondom tutorleren goed aansluit bij de relevante deelvaardigheden van deze doelgroep. Er volgen aanbevelingen voor de directie en suggesties voor het ontwikkelen van de pilot. Hele praktische zaken zoals een advies voor het leerlingroosteren, eisen voor een geschikt lokaal, tips voor het opstellen van een begroting en een jaarplanning als ondersteuning voor de organisatie rondom tutorleren zijn beschreven. Ook is een trainingsplan ontwikkeld voor tutores, wederom passend binnen het VMBO onderwijs, waardoor deze beter toegerust kunnen starten met het begeleiden van hun tutee. Dit omvat de invulling van een externe training op de lerarenopleiding en de interne training die gegeven kan worden door de tutorcoach. Vervolgens komen de tekortkomingen en discussiepunten aan bod naar aanleiding van dit onderzoek. Tot slot worden opties voor een vervolgonderzoek weergegeven zodat deze ontwikkelde pilot geanalyseerd en verbeterd kan worden.

Woord vooraf

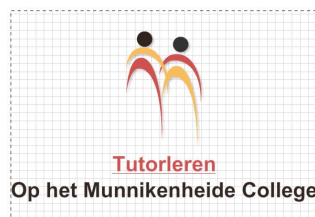
Op het Munnikenheide College vinden we samenwerkend leren een belangrijke vorm van leren. De sociale vaardigheden die hiermee worden opgedaan kunnen van groot belang zijn voor de verdere carrière van onze leerlingen. Bij samenwerkend leren worden meestal leerlingen uit dezelfde klas en van dezelfde leeftijd uitgedaagd samen aan verschillende soorten opdrachten te werken. We zien ook vormen van samenwerking tussen leerlingen van dezelfde of verschillende leeftijd met een verschillende expertise op een bepaald terrein. We spreken dan van tutorleren (in het Engels "peer tutoring") *een specifieke vorm van samenwerkend leren waarbij één leerling de rol van tutor op zich neemt, die een of meer andere leerlingen (de tutees) begeleidt.*

Bij dit onderzoek focus ik op één specifieke vorm van tutorleren, namelijk "cross-age cross-ability" tutorleren; leerlingen van verschillende leeftijden en verschillend kennisniveau werken samen aan bepaalde taken. De pilot die hiermee ontwikkeld is, is specifiek afgestemd op VMBO leerlingen. In dit onderzoek worden de volgende kernbegrippen gebruikt: de tutor is de leerling met de meeste kennis op het specifieke terrein waar het om gaat, de tutee is de leerling met minder kennis, die door de tutor begeleid wordt.

Graag bedank ik mijn begeleiders van het AOS: Maarten van Boxtel, Rian Aarts en Kitty Leuverink voor hun ondersteuning. Verder wil ik dhr. E. Luigies en mevr. H. de Raadt bedanken voor hun informatie en tijd. Van het Munnikenheide College wil ik graag mevr. C. Reuvers en dhr. H van 't Hof bedanken voor hun betrokkenheid en ondersteuning.

Etten-Leur, juni 2014

Anne-Marie van Dongen

Hoofdstuk 1 Inleiding

Het is een hele uitdaging om iedere leerling een op maat gesneden begeleiding te geven. De problemen zijn vaak zeer divers van aard zijn en vergen zodoende veel van de begeleiders. Docenten, mentoren en zorgverleners kunnen leerlingen in de huidige situatie niet altijd de optimale hulp bieden. Ouders stellen de school vaak de vraag, welke manieren wij aanbieden om leerlingen individuele hulp te bieden. Ook kinderen vragen om bijles. De noodzaak deze individuele begeleiding vorm te geven werd steeds groter.

Hier liep ik tegenaan als docent biologie en mentor. Doordat ik voorheen in het basisonderwijs heb gewerkt met heterogene groepen, moest ik vaak kijken naar mogelijkheden buiten het klassikale systeem om. Ook mijn ervaringen met coöperatief leren, een gestructureerde manier van groepswork ontwikkeld door dr. Kagan, hebben mijn kijk op individuele ontwikkelingen van leerlingen verbreed en verruimd.

Ik werd nieuwsgierig naar de mogelijkheden binnen onze VMBO-school om deze onderbouwleerlingen meer individuele hulp te kunnen bieden. Ook de directie onderkende deze problematiek en stimuleerde me dit vraagstuk te onderzoeken. Deelname aan het praktijkonderzoek van AOC-west zorgde voor een gestructureerde begeleiding en gedeeltelijk faciliteren van het onderzoek.

1.1 Onze school

Het Munnikenheide College valt onder het bevoegd gezag van Ons Middelbaar Onderwijs (OMO). De directie van het Munnikenheide College bestaat uit mevrouw C. Reuvers en de heer H. van het Hof. Onze school is verdeeld over twee locaties: Etten-Leur en Rucphen. Etten-Leur is een locatie met 712 leerlingen. Rucphen heeft 351 leerlingen. Er zijn verschillende kernteams met elk een kernteamleider. De docenten zijn onderverdeeld per kernteam en werken samen op het gebied van onderwijs en leerlingbegeleiding.

Op onze school creëren wij een omgeving waarbinnen elke leerling een weg kan vinden naar een passende vervolgopleiding of beroepskwalificatie. Het Munnikenheide College is te omschrijven als een organisatie waarbij zowel in de omgang met als in de overdracht naar leerlingen verbondenheid, verantwoordelijkheid en vertrouwen, kernwoorden zijn.

Groepsactiviteiten, samen leven, samen leren en samen werken, maken onderdeel uit van een basispakket voor alle leerlingen. De leerlingen hebben een beperkte mate van vrijheid om een keuze te maken uit het lesaanbod. Vakken worden waar mogelijk geïntegreerd aangeboden. Allerlei vormen van stage zijn werkvormen die een belangrijke rol spelen in ons onderwijs. Ook maken we gebruik van moderne leermiddelen in multifunctionele ruimten, werkplekken, instructie ruimten en ruimten voor praktijksimulatie. Naast het VMBO onderwijs bieden wij ook zgn "AKA trajecten", wat staat voor Arbeidsmarktgekwalificeerd Assistent. Het AKA-traject is geen opleiding voor één bepaald beroep, maar biedt een brede voorbereiding voor een vervolgopleiding op het ROC/AOC niveau 2. Tot slot bieden we ook de VM2-route, wat gericht is op het behalen van een startkwalificatie. Leerlingen volgden onderwijs onder het motto: één pedagogisch-didactisch concept, één team van vmbo- en mbo-docenten onder één dak. De bedoeling van dit experiment is om de voortijdige uitval in het onderwijs te beperken. Op beide locaties zitten leerlingen uit de 4 schooljaren.

1.2 Problemen

Om een optimale begeleiding binnen onze school te kunnen bieden, heb ik onderzocht wat voor begeleiding er nodig is. Hiervoor zijn twaalf oriënterende gesprekken gevoerd met mensen binnen de school:

- 3 leerlingen uit jaar 1 locatie Etten-Leur;
- 5 mentoren van beide locaties van leerjaar 1 en 2 en tot slot
- 4 zorgcoördinatoren van beide locaties.

De leerlingen gaven aan dat zij Engels en wiskunde moeilijke vakken vonden. Tevens gaven zij aan dat ze de aula soms als "eng" ervaren. Vierdejaars leerlingen zijn groot en soms onvoorspelbaar. Een

ander probleem wat uit deze gesprekken naar voor kwam, was dat het voor de eerstejaars leerlingen moeilijk is de juiste lokalen te vinden.

De mentoren gaven op hun beurt aan dat wiskunde en Engels door eerstejaars leerlingen als moeilijk wordt ervaren. In leerjaar 2 komen hier de vakken Nask (natuurkunde en scheikunde) en economie bij. Ook de stress die eerstejaars leerlingen ervaren bij het zoeken naar de juiste lokalen werd benoemd. De aula wordt gezien als een dynamische omgeving.

De zorgcoördinatoren gaven aan dat de vakken begrijpend lezen, wiskunde en Nederlands problemen geven. Tevens gaven ze aan dat er onrust ontstaat door onduidelijkheid over schoolregels/afspraken en het lopen via de juiste looproutes naar de juiste lokalen. Vooral leerlingen uit de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg hebben een lange periode nodig om hier zelfstandig mee uit de voeten te kunnen.

Opvallend is echter, dat de problemen zich meer manifesteren op de locatie Etten-Leur. Een verklaring zou volgens een mentor uit Rucphen kunnen zijn, dat het gebouw in Rucphen kleiner is en het leerlingaantal lager. Hierdoor kan er sneller actie ondernomen worden door mentoren, vakdocenten en is overleg laagdrempeliger. Tevens wordt hier gewerkt met zorgklassen, waar basisleerlingen in kleinere groepen 20 lesuur volgen bij hun eigen mentor. Hierdoor is de mentor beter in staat stress weg te nemen door direct in te spelen op situaties.

Docenten, mentoren en zorgverleners kunnen leerlingen in de huidige situatie niet altijd de optimale hulp bieden. Ouders stellen de school vaak de vraag, welke manieren wij aanbieden om leerlingen individuele hulp te bieden. Ook kinderen vragen om bijles. De noodzaak deze individuele begeleiding vorm te geven werd steeds groter.

Deze probleem-onderwerpen zijn vervolgens met de directie besproken. En inmiddels heeft de directie na aanleiding van de signalen over "stress bij eersteklassers in de aula" verder onderzoek gedaan en heeft vervolgens een nieuwe maatregel ingesteld: er wordt in de aula een aparte ruimte gecreëerd waar de eerstejaars leerlingen in alle rust kunnen lunchen. Zij kunnen hier gebruik van maken, dit is echter niet verplicht.

Verder hebben we besloten dat ik start met het onderzoeken van de individuele leerproblemen bij onderbouwleerlingen. Wij willen dat alle leerlingen bij ons op school zich veilig voelen en zo optimaal mogelijk hun capaciteiten benutten. Steunlessen en mentorlessen leveren hier een positieve bijdrage aan. We willen echter ook een begeleiding aanbieden die meer aansluit bij de individuele leerling en zijn of haar specifieke problemen.

Ik ga hiervoor op zoek naar de diverse oplossingsmogelijkheden en het ontwerpen van een pilot. Er is besloten dit in eerste instantie vooral te richten op de individuele problemen met de leervakken.

1.3 Aansluiting bij ervaringen

Een van de bovengenoemde "probleemvakken" is wiskunde. Mevr. Van de Laar, docent wiskunde, wordt door ouders zodoende vaak verzocht bijles te geven aan kinderen. Door haar drukke weektaak was zij niet in staat aan dit verzoek gevolg te geven. Daarom ging zij op zoek naar een alternatief. In schooljaar 2012-2013 is zij gestart met een pilot tutorleren bij wiskunde. Hiervoor benaderde ze haar mentorklas (3e klas Theoretisch), om als tutor te fungeren. Tijdens hun laatste wiskundeles op vrijdagmiddag, gaven ze bijles aan 1e, 2e en 3e jaars leerlingen. Deze "dienst" werd opgenomen als MAS-uren (maatschappelijke stage).

In dit onderzoek worden de volgende kernbegrippen gebruikt:

De tutor is de leerling met de meeste kennis op het specifieke terrein waar het om gaat. De tutee is de leerling met minder kennis, die door de tutor begeleid wordt.

Enkele praktische en organisatorische zaken waar zij tegenaan liep, waren:

1. Er moet een gunstig rooster zijn, dat ruimte biedt bij zowel de tutores als bij de onderbouwleerlingen;
2. Er moet een lokaal beschikbaar zijn, dat ruim genoeg is om de tweetallen rust te bieden;
3. Dit lokaal moet tevens uitgerust zijn met de juiste didactische materialen die de bijles kunnen ondersteunen;
4. Vraag en aanbod moeten gelijk zijn;

5. Het vergt een goede administratie om alles soepel te laten verlopen.

Na een jaar keek zij terug op een geslaagde pilot. De reacties van leerlingen (zowel tutores als tuteurs) en ouders waren positief. Tevens zag zij de resultaten van beide partijen positief veranderen. Ook viel haar op dat leerlingen elkaar meer begroetten in de gangen. Zij ervoer dit als een positieve bijdrage aan de sfeer op school

1.4 Verkennende observatie tutorleren bij wiskunde

Om een beeld te krijgen ben ik tijdens de wiskundeles op 13 december 2013 gaan kijken. Tijdens de wiskundeles van een vierde klas theoretisch wordt gedifferentieerd gewerkt: het merendeel van de kinderen oefent voor zichzelf en een zevental kinderen geeft bijles aan eerste- of tweedejaars leerlingen. De tuteurs hebben zelf aangegeven dat ze behoefte hebben aan bijles, de vakdocent heeft hen dit tutormoment aangeboden. Tijdens de vrijdagmiddag, als de onderbouw kinderen vrij zijn, komen zij hier speciaal voor terug. Er wordt gewerkt in een dubbel lokaal, waarbij ook nog toegang is tot een derde lokaal. Er wordt geen gebruik gemaakt van aanschouwingsmaterialen of computers. De docent heeft de selectie van tutores enkel gebaseerd op hun wiskunderesultaten en niet op geslacht, gedragskenmerken of didactische kwaliteiten.

De kinderen zitten in tweetallen verspreid te werken. De koppels verschillen van geslacht: drie maal jongen/meisje, een maal jongen/jongen en 3 maal meisje/meisje. De vakdocent loopt rond om vragen te beantwoorden van alle leerlingen. Gemiddeld stelt de tutor 1 á 2 vragen aan deze docent. Opvallend is, dat vier tutores zelf erg hard aan het werk zijn: zij lezen de vragen voor, schrijven, werken op het rekenmachine, rekenen alles uit en praten veel. Drie tutores (samenstelling: meisje/meisje) doen dit niet: zij laten hun tuteurs voorlezen en uitrekenen. Bij deze laatste groep was de concentratie van het gezicht van de tuteurs af te lezen en bleken de proefwerkresultaten de week later ook hoger te liggen.

Docenten, mentoren en zorgverleners kunnen leerlingen in de huidige situatie niet altijd de optimale hulp bieden. Ouders stellen de school vaak de vraag, welke manieren wij aanbieden om leerlingen individuele hulp te bieden. Ook kinderen vragen om bijles. De noodzaak deze individuele begeleiding vorm te geven werd steeds groter. Individuele hulp, gegeven door leeftijdsgenoten, zou een oplossing kunnen zijn voor de problemen die een mentor of vakdocent niet kan verhelpen. Tevens zou deze vorm van hulp prima passen in ons schoolbeleid, dat verbondenheid, verantwoordelijkheid en vertrouwen hoog in het vaandel heeft staan.

1.5 Huiswerkbegeleiding, huiswerk onder toezicht en tutorleren

Dit schooljaar startte de werkgroep "huiswerkbegeleiding" met als doelstelling te oriënteren naar passende mogelijkheden binnen onze school. De vraag vanuit de ouders naar huiswerkbegeleiding werd steeds duidelijker. Ook het aantal leerlingen dat docenten individueel om bijles vroeg, werd hoger. Hoe past tutorleren in dit geheel? De eerste oriënterende bijeenkomst van deze werkgroep onder leiding van mevr. Olrey vond plaats in februari. Samen hebben we gebrainstormd, met als doelstelling passende vormen te vinden binnen onze school, die elkaar onderling versterken. Huiswerkbegeleiding door deskundigen, huiswerkbegeleiding onder toezicht (met als doelstelling rust en ruimte te bieden om zelfstandig aan het huiswerk te kunnen werken) en tutorleren zouden samen een breed assortiment kunnen gaan vormen, waardoor we de in behoeften van deze leerlingen zouden kunnen voorzien.

1.6 Onderzoeksdoel

We zijn op zoek naar een bruikbare vorm van tutorleren die past bij onze VMBO-leerlingen. De ervaringen die zijn opgedaan bij tutorleren bij wiskunde, willen we verder onderzoeken en wellicht breder uitdragen. Zou het mogelijk zijn dat bovenbouwleerlingen een vorm van begeleiding kunnen geven, die individuele problemen bij onderbouwleerlingen kunnen verminderen? En wat zijn de factoren waar de school rekening mee moet houden zodat de kans op een hoog rendement toeneemt? Ik wil een pilot ontwikkelen die past bij onze VMBO leerlingen en ons schoolsysteem.

Verder wil ik onderzoeken of tutorleren ook andere factoren binnen school positief stimuleert. De onderzoeksvraag luidt dan ook:

“Op welke wijze kan het Munnikenheide College tutorleren vormgeven op het VMBO?”

Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag “Op welke wijze kan het Munnikenheide College tutorleren vormgeven op het VMBO?”, wordt ondersteund door de volgende deelvragen:

1. Wat zijn volgens de literatuur de mogelijkheden van tutorleren?
2. Wat zijn de kenmerken van de VMBO leerling?
3. Wat zijn de ervaringen van andere V.O. scholen (indien mogelijk op VMBO scholen)?
4. In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide College?
5. Wat zijn de voorwaarden om tutorleren goed op te starten?

Hoofdstuk 2 Literatuur over tutorleren

Leren met behulp van tutoring door medeleerlingen (peer-tutoring) is een specifieke vorm van samenwerkend leren waarin door medeleerlingen één-op-één-onderwijs wordt gegeven of waarbij de ene leerling de andere helpt bij het uitvoeren van een bepaalde taak (Vosse, 1994). Kenmerkend voor deze vorm van leren is het onderscheid van de verschillende rollen: tutor en tutee. Er zijn verschillende vormen van tutorleren mogelijk: leerlingen van dezelfde leeftijd, met hetzelfde of verschillend kennisniveau, één of meerdere leerlingen, volgens een bepaalde methodiek of niet. De internationale (vooral Engelstalige) literatuur over tutorleren is divers, net als het tutorleren zelf (Fuchs et al., 1994; King, 1997; Topping, 2005). Leren met behulp van tutoring door medeleerlingen (peer-tutoring) kan worden gezien als specifieke vorm van samenwerkend leren (in het Engels meestal aangeduid met peer learning, cooperative learning of collaborative learning). Het inzetten van leerlingen als tutores is op zich niet nieuw. Vroeger werden daarvoor als vanzelfsprekend de beste leerlingen ingezet en als een soort hulp-leraar beschouwd (Topping, 2005). Tegenwoordig wordt minder exclusief gedacht in termen van kennisoverdracht en wordt de nadruk gelegd op het belang van de interactieprocessen tussen de leerlingen (tutor en tutee(s)).

2.1 Kern-, sociale en leerdoelen

Tutorleren kan een bijdrage leveren aan diverse doelen en vaardigheden binnen school. De KPC (januari 2011) onderscheidt de volgende doelen in "Een inventarisatie van democratische interventies voor het voortgezet onderwijs":

Stimulering van goed burgerschap

Twee typen burgerschap die bij tutorleren aan de orde komen zijn:

- Persoonlijk verantwoordelijk burgerschap. Deze burger handelt verantwoordelijk in zijn eigen omgeving (bijvoorbeeld oprapen van rommel, bloed geven, regels van de wet opvolgen).

Programma's die zich hierop richten benadrukken eerlijkheid, integriteit, zelfdiscipline, hard werken, gehoorzaamheid/volgbaarheid.

- Participatief burgerschap. Deze burger participeert actief in het sociale leven van de gemeenschap op lokaal en nationaal niveau. Programma's richten zich op het voorbereiden van leerlingen op actieve betrokkenheid bij collectieve, gemeenschapsgebaseerde zaken. (bijvoorbeeld het organiseren van een voedselbank).

Doelstellingen op leerling niveau:

- Anderen leren helpen of coachen;
- Verantwoordelijkheid nemen;
- Ontwikkelen van communicatieve, pedagogische en didactische vaardigheden;
- Leren verplaatsen in een ander;
- Reflecteren op eigen gedrag en dat van anderen.

2.2 Vormen van tutorleren

Behalve tutorleren, zijn er nog diverse vormen die juist de nadruk leggen op de sociale factoren. In een interview met dhr. E. Luigies, ([bron: www.leraar24.nl/video/1411](http://www.leraar24.nl/video/1411)) worden deze vormen genoemd en omschreven. Tutorleren noemt hij "peer assistant learning", waarbij de nadruk ligt op het leeraspect. Peer leaders, zijn oudere jaars leerlingen die brugklassers hulp bieden indien dit nodig is. Peer mentoren zijn oudere jaars die "rugzak-leerlingen" hulp bieden, of tijdens een stage helpen. Peer mediators bieden juist hulp bij conflictsituaties.

Als we verder inzoomen op het tutorleren is de aard van de leertaak een belangrijk aandachtspunt bij het maken van de keuze voor een vorm van tutoring. (Fuchs et al., 1994; King, 2002; Robinson et al., 2005). Bij tutorleren zijn verschillende vormen mogelijk die door Sol en Stokking (2007) als volgt worden ingedeeld:

- Cross-age: tutor en tutee(s) van dezelfde leeftijd of verschillende leeftijd;
- Cross-ability: met ongeveer gelijk kennisniveau (waarbij de rollen van tutor en tutee elkaar kunnen afwisselen) of duidelijk verschillend niveau;

- In klassenverband of juist daarbuiten;
- Met deelname van alle leerlingen of alleen een selectie (zowel tutores als tutees);
- Eén tutor met één tutee of met meer tutees;
- Volgens een bepaalde methodiek (structuur, procedure) of niet (natural tutoring);
- Met of zonder gebruik van bepaalde materialen.

2.3 Effectiviteit

Er zijn niet veel onderzoeksgegevens bekend over de effecten van tutorleren. De gegevens die bekend zijn, komen vooral voort uit onderzoek vanuit het basisonderwijs en Havo- VWO scholen. Uit deze literatuur komt naar voren dat de effectiviteit vaak lager is dan dat onderzoekers en docenten verwachten. Zeker als de tutores weinig ervaring hebben en niet getraind zijn. Zij hebben dan de neiging veel zelf aan het woord te zijn of stellen weinig precies geformuleerde vragen (met kans op verwarring). Verder stellen ze vaak gesloten vragen, zodat enkel korte feiten bevestigd worden en procedures en denkvragen overgeslagen worden. (Fuchs et al. 1994; Graesser et al., 1994; Chi 2001). Toch wordt gesteld dat tutoring tot diverse leereffecten kan leiden bij zowel de tutee als de tutor zelf. Om te beginnen hebben de effecten bij tutees snel een positief resultaat op eenvoudig niveau (feiten en stappenplannen). Goed tutoring kan ook leiden tot vermindering van misconcepties en het beter kunnen toepassen van beschikbare kennis. Op sociaal gebied, zoals de toename van zelfvertrouwen, kan tutorleren een stimulerend effect hebben op de leerstof.

2.4 Welke factoren en processen zorgen voor succes?

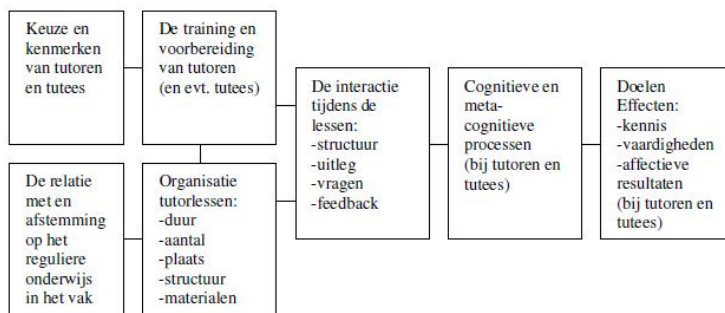
De beschikbare onderzoeken zijn nogal divers. De belangrijkste uitkomsten vat ik samen in 5 categorieën van factoren. Deze zullen vaak tegelijk en in onderlinge wisselwerking van invloed zijn.

1. De eerste categorie heeft betrekking op de **kenmerken van tutores en tutees en de samenstelling van de groepjes**. Als zij van hetzelfde geslacht zijn, zou dit het leereffect positief kunnen bevorderen. Ook is een statusverschil in de vorm van leeftijdsverschil (max. drie jaar) of kennisniveau (indien ze ongeveer even oud zijn) een positieve invloed. Verder moeten de groepjes niet te veel tutees bevatten omdat dit voor de tutores lastig te hanteren is. Het afstemmen op de verschillende tutees en de interactie tussen de tutees onderling, bemoeilijken het leerproces.
2. De tweede categorie betreft de **organisatorische aspecten** zoals, duur, aantal en plaats van de sessies. Uit onderzoek van Robinsons (2005) blijkt dat een langere reeks sessies niet tot meer succes zal leiden. Leerlingen gaan het eentonig vinden en de sociale aspecten gaan meer domineren.
3. Een derde categorie betreft de **training en voorbereiding van de tutores**. Ongetrainde tutores zijn vaak zelf aan het woord of hebben een te grote invloed op het oplossen van de oefentaken. Getrainde tutores stellen meer stimulerende vragen, zorgen voor meer interactie en gaven meer feedback. De toenemende participatie van de tutees heeft tot gevolg dat deze meer aan het woord zijn, waardoor de tutores kunnen zien wat ze wel of nog niet begrijpen. Hierdoor kan de tutor "op- maat" reageren. (met een groter leereffect tot gevolg (bron: Chi 2001)
4. De vierde categorie is de **interactie tijdens de sessie**, waaronder het geven van uitleg, het stellen van vragen en het geven van feedback. Vier factoren zijn daarbij van belang. Als eerste heeft het weinig effect als de sessie vooral draait om het geven van nieuwe informatie. Extra uitleg geven over bekende informatie heeft juist een positief effect. Vooral als deze uitleg op maat wordt gegeven, bijdraagt aan herhaling van stof en wordt ge(her)formuleerd in: voor de tutees meer gewone taal. Ten tweede bleek **de kwaliteit** (en niet de kwantiteit) van de vragen van de tutores van belang te zijn. De kwaliteit is afhankelijk van de volgende factoren: zoveel mogelijk open vragen, juiste niveau en duidelijke formulering. Als volgende

positieve factor noemt Sol de structuur van de interactie: door uit te gaan van een bepaalde structuur worden de deelnemers als het ware gedwongen de interactie op een bepaalde manier vorm te geven (bijvoorbeeld meer open vragen stellen, meer uitgewerkte verklaringen uit te wisselen e.d.). Als laatste is het geven van *feedback* een potentieel effect.

- De vijfde en laatste categorie verklaringen omvat de **cognitieve processen** die zich afspelen in de hoofden van de leerlingen als gevolg van de deelname aan tutoring. Bij de tutees gaat het voornamelijk om het zelf actief bezig zijn met en het reflecteren van hun eigen leerproces. Bij de tutores komt er meer zicht op bepaalde leeractiviteiten, en gaan deze zelf als lerenden ook meer toepassen.

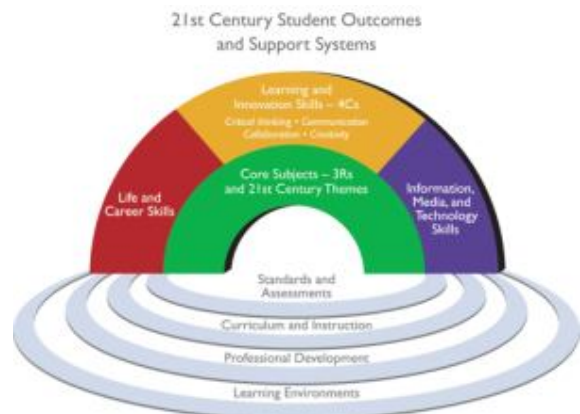
Het voorgaande kan als volgt in een model worden weergegeven (figuur 1)

(fig. 1 Model van factoren, processen en effecten)

2.5 Tutorleren en onderwijs van de 21e eeuw

Onze maatschappij verandert voortdurend. En met de maatschappij verandert ook ons onderwijs. In de kenniseconomie die Nederland is, leiden we onze leerlingen op dit moment op om in de toekomst te functioneren in de maatschappij. 80% van de leerlingen die nu primair onderwijs genieten, zullen later banen hebben die we nu nog niet eens kennen. Welke kennis, vaardigheden en attitudes ze voor die toekomstige banen nodig hebben, is bijna onmogelijk op dit moment in te schatten.

F
fig 2: Model Partnership for 21st Century Skills

Op het Munnikenheide College houden we ons bezig met het volgende vraagstuk 'Welke competenties hebben onze huidige leerlingen nodig in de 21st eeuw?' Internationaal beter bekend als de "21st century skills". (bron www.onderwijsmaakjesamen.nl)

Als we naar figuur 3 kijken staan daar geen nieuwe begrippen in. Alles is herkenbaar uit onze huidige maatschappij. Onze visie is dat deze begrippen gedurende de 21ste eeuw een steeds prominenter plek moeten krijgen binnen het onderwijs. De verschillende ringen in het model geven elementen van het onderwijs in de 21ste eeuw op verschillende lagen weer. Over

Leven en carrière	Leren en innoveren	Digitale geletterdheid
Flexibiliteit aanpassingsvermogen	Kritisch denken probleem oplossen	Ict-vaardigheden
Initiatief Zelfsturing	Creativiteit innovatie	informatievaardigheden
Sociale- en cross-culturele interactie	communicatie	Mediawijsheid
Leiderschap verantwoordelijkheidsbesef		

één punt is iedereen het eens. 21st Century skills gaan niet alleen over ICT-vaardigheden en mediawijsheid. Ze gaan over een nieuwe manier van leren, leven en werken. Voorbeelden hiervan zijn creativiteit, innovatie, kritisch denken, problemen oplossen, communicatie, samenwerking, aanpassingsvermogen, leiderschap, productiviteit, sociale vaardigheden en nog veel meer competenties. Een aantal van deze competenties spelen een belangrijke rol bij tutorleren.

2.6 Kenmerken van de tutor

Een tutor helpt medeleerlingen bij het leren, plannen en uitvoeren van studietaken. E. Luigies beschrijft de kennis en vaardigheden van tutores in 'Peer support, leerlingen ondersteunen elkaar binnen een nieuw didactisch concept (2006).

Een peer tutor

- kan goed communiceren (verbaal en non-verbaal);
- reflecteert op eigen gedrag;
- is punctueel en organiseert zijn eigen leer- en werktaken goed (hij functioneert hierin ook als voorbeeld);
- leeft zich in de medeleerling in en toont begrip bij problemen met leren en werken;
- moedigt aan;
- gedraagt zich respectvol naar medeleerlingen;
- is goed in het instrueren en uitleggen (op verschillende manieren);
- is geduldig;
- kent de juiste informatiebronnen en kan daarnaar verwijzen;
- weet welke leer- en werktaken in het algemeen moeilijk zijn voor wie er voor het eerst aan begint.

2.7 Zelfstandigheidbevordering van de tutores

Dekkers en Hogenboom (2001), beschrijven de aspecten die bijdragen aan de goede ontwikkeling naar het tutorschap. Zij geven aan dat er een aantal voorwaarden nodig zijn om een leerling voor te bereiden op hun nieuwe rol. Op de eerste plaats zullen de leerlingen getraind moeten worden om hun begeleidingsvaardigheden te ontwikkelen. In de tweede plaats zullen er gestructureerde overlegmomenten gecreëerd moeten worden, waarbinnen de tutores met elkaar praten over eventuele problemen en oplossingen. Deze overlegmomenten zouden een basis kunnen vormen voor het veranderen en bijstellen van hun activiteiten. Ten derde is het belangrijk dat de problemen die tutores ondervinden snel en adequaat opgelost moeten worden. Zij geven aan dat intervisie hiervoor doeltreffend kan zijn. Dat wil zeggen dat ze gericht werken aan problemen die zij tegenkomen binnen hun begeleidingsmoment met de tutee en deze binnen de tutorgroep bespreken en analyseren. Ze geven elkaar vervolgens advies.

2.8 De tutor als stimulator

De tutor kan verschillen de vaardigheden inzetten om het leer- en samenwerkingsproces te stimuleren. Achtereenvolgens beschrijf ik motivatie, het stellen en beantwoorden van vragen, conflicthantering, het geven van feedback en het aanleren van leervaardigheden. (bron: Dekkers en Hogenboom (2001))

Zonder motivatie leren kinderen niet en daarom moet een tutor zorgdragen voor een goed leerklimaat. Het mensbeeld van de tutor speelt hierbij een belangrijke rol. Verder moet de tutor zich openstellen voor de leersituatie. Hiervoor is het belangrijk dat de tutor zelf affiniteit met het vak heeft. Tot slot speelt de sfeer een belangrijke rol: plezierige omstandigheden, een positief contact met medeleerlingen en een beloning kunnen voor een positieve stimulatie zorgen. Verder is het belangrijk dat de tutores de relevantie zien van hun bijdrage, ook wanneer zichtbaar resultaat uitblijft.

De techniek van vragenstellen is de belangrijkste methode die een tutor ter beschikking staat om een leerling verder te helpen in zijn ontwikkeling. De volgende vragen kunnen onderscheiden worden:

gesloten en open vragen, feit- en denkvragen en tot slot product- en procesvragen. De juiste toepassing en afwisseling hierin bevordert de kwaliteit van de begeleiding.

Bij een intensieve samenwerking bestaat er een kans op conflicten. Hoe beter de tutor in staat is de oorzaken en achtergronden van het conflict te benoemen, hoe beter dit conflict opgelost wordt.

Dekkers en Hogenboom beschrijven een procedure voor het omgaan met conflicten:

1. Leg het werk direct stil
2. De coach stelt gerichte vragen over wat er aan de hand is en laat iedereen uitspreken zonder te discussiëren.
3. De coach vraagt vervolgens wat iedereen wil. Welke ideeën of oplossingen zijn er. De tutor moet duidelijk krijgen wat er precies aan de hand is waarbij zijn eigen mening geen rol speelt;
4. De tutor geeft suggesties voor het oplossen van dit conflict.

Onder het geven van feedback verstaan we: de informatie die de tutor verstekt aan de tutee over hoe hij het (leer)gedrag waarneemt, begrijpt of ervaart. Volgens Dekkers en Hogenboom (2001) bevat goede feedback informatie over de geschiktheid, de efficiëntie en de effectiviteit van de (deel)handeling van de tutee. Daarnaast bevat goede feedback aanwijzingen over hoe deze (deel)handeling kan worden bijgesteld of verbeterd. Goede feedback moet beschrijvend van aard zijn en gericht zijn op concrete situaties (en niet op algemene gedachten).

Het aanleren van leervaardigheden betreft het inzicht van de tutores in leerniveaus en leerstijlen. De psycholoog Kolb heeft onderzoek gedaan naar verschillende manieren van leren van mensen. Volgens Kolb zijn in een leerproces verschillende fasen te onderscheiden, zoals het verzamelen van informatie, het toetsen van nieuwe inzichten, het nadenken over dingen die je overkomen en dingen in de praktijk brengen.

Fig: 4 Leerstrategieën volgens Kolb

2.9 Adviezen na aanleiding van eerder onderzoek

Vanuit het onderzoek van Sol en Stokking (2007) volgen de volgende adviezen aan scholen die tutorleren willen invoeren. Bij het bepalen van de keuze om een bepaalde variant van tutorleren op een school in te zetten, is het goed vooraf een aantal opties te overwegen zoals het type leerling dat meedoet, het al dan niet vooraf selecteren van bepaalde groepen leerlingen, de mate waarin de leerlingen in leeftijd verschillen, de overeenkomst of het verschil in kennis tussen leerlingen, het al dan niet in klassenverband werken, en de doelen die met het tutorleren worden beoogd.

De mate van voorstructurering van de interactie is volgens hen van invloed op de kwaliteit ervan. Er zijn tutorprogramma's die volgens een bepaalde methodiek het stellen van gerichte open vragen, het geven van expliciete uitleg en het uitwisselen van uitgewerkte redeneringen vorm geven.

De beste tutores zijn niet op voorhand de leerlingen die zelf het beste scores in het vak. De beste tutores zijn de leerlingen die vooral gericht zijn op leren (bij tutees en bij zichzelf). Als de groep tutores bestaat uit jongens en meisjes heeft het de voorkeur leerlingen van gelijke sekse in een tutorgroep bij elkaar te zetten en, indien wordt gekozen voor tutores en tutees van verschillende leeftijden, het leeftijdsverschil niet meer dan drie jaar te laten zijn.

Bij de selectie van de tutees blijkt het van belang om vooraf duidelijke selectiecriteria te formuleren voor welke leerlingen tot de tutees moeten worden gerekend. Het is daarnaast ook van belang bij de beoogde tutees het niveau, de motivatie en attitude, en de aard van de problematiek in kaart te brengen. Dit is nodig om tot een goede indeling in groepjes te kunnen komen, waarbij de tutees onderling niet teveel van elkaar moeten verschillen.

Als leerlingen niet gemotiveerd zijn, is het de vraag of het zinvol is ze te laten deelnemen. Het lijkt goed vooraf heldere afspraken te maken en een bepaald commitment te vragen van de tutees. Verder moet de tutor kunnen terugvallen op een docent op het moment dat een tutee zich niet aan de afspraken houdt. De samenstelling van de groepjes is een belangrijk aandachtspunt. Er zijn

varianten denkbaar waarbij een tutor aan één, twee of drie tutees wordt gekoppeld. Bij het bepalen van het aantal tutees in een groepje is een aantal overwegingen van belang. Een eerste overweging is dat bij sessies met meer dan één tutee meer interacties nodig zijn voor de onderlinge afstemming dan wanneer één tutor met één tutee wordt gecombineerd. Daarnaast kan een tutor als hij meerdere tutees onder zijn hoede heeft, worden geconfronteerd met verschillen tussen de tutees, die lastig te hanteren kunnen zijn. Hierdoor kan de beoogde interactie worden beïnvloed. Op het moment dat de onderlinge verschillen te groot zijn, gaat ook tijd verloren aan het afstemmen en het wachten op elkaar. In het algemeen kan worden gesteld dat het zinvol is vooraf goed na te denken over het aantal tutees per groepje in relatie tot de doelen die men beoogt en de kwaliteit van de interactie die men voor ogen heeft.

Naast aandacht voor organisatorische en vakinhoudelijke vaardigheden is het belangrijk tutoren te trainen in de specifieke gedragingen die men beoogt tijdens de interactie met de tutees. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld het geven van uitleg, het zelf aan het werk zetten van de tutees, het stellen van stimulerende vragen en het geven van feedback.

Daarnaast lijkt het geven en krijgen van feedback aan de tutoren zelf over hun werkwijzen een goede manier om hen meer bewust te maken van de manier waarop zij de interactie kunnen sturen, tutees meer zouden kunnen activeren en hen meer op maat zouden kunnen begeleiden.

Het is belangrijk dat tutoren en vakdocenten van elkaar weten wat ze doen en hoe ze elkaar kunnen aanvullen in de begeleiding van de tutees, waarbij het niet zo kan zijn dat de tutor de taak van de docent overneemt. Het feit dat een tutee extra tijd besteedt aan een voor hem of haar moeilijk vak levert op zich al een mogelijk effect op. Als de problemen van de tutee voor de tutor helder zijn en de tutor kan aansluiten bij de lesstof, de aanpak en de eventuele feedback van de docent aan de leerling (bijvoorbeeld feedback op fouten in slecht gemaakte toetsen) zal het effect van de tutorbegeleiding naar verwachting toenemen.

De interactie tijdens de tutorbegeleiding is het centrale aspect waar alles om draait. De kwaliteit van de interactie is sterk bepalend voor het leereffect. Het geven van uitleg, het voordoen, het stellen van vragen, het geven van feedback zijn verschillende mogelijkheden die onderdeel kunnen zijn van de interactie tussen de tutoren en de tutees. Naarmate de tutees meer participeren zullen ze meer aan de tutor kunnen laten zien wat ze al of nog niet weten en begrijpen, waardoor de tutor meer op maat kan reageren. Dit zal het leereffect bij de tutees in positieve zin beïnvloeden.

Hoofdstuk 3 Het VMBO onderwijs

Van Batenburg, Korpershoek & Van der Werf (2007) geven de volgende omschrijving van het VMBO onderwijs: "Het VMBO is in 1999 ontstaan door samenvoeging van het voorbereidend beroepsonderwijs (VBO), voortgezet speciaal onderwijs (VSO) en het middelbaar algemeen vormend onderwijs (MAVO). Het VMBO duurt vier jaar en heeft als doel een betere voorbereiding en aansluiting te geven op het Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO). Na twee schooljaren in de onderbouw kiezen leerlingen een sector en een leerweg. Leerlingen maken een keuze uit de sector techniek, zorg en welzijn, economie of landbouw en uit één van de vier leerwegen: de basisberoepsgerichte leerweg (BL), de kaderberoepsgerichte leerweg (KL), de gemengde leerweg (GL) of de theoretische leerweg (TL). De BL en KL zijn praktijkgericht, de GL is zowel praktijk als theoriegericht en de TL is theoriegericht."

fig.5 Overzicht van leerwegen op het VMBO en bijbehoren de doorstroommogelijkheden

Daarnaast is er het leerweg ondersteund onderwijs (LWOO). Bij lwoo komt er geld naar school en de school kan zelf bepalen hoe ze dit geld inzetten. Op het Munnikenheide College wordt dit breed ingezet met kleine klassen in de basis onderbouw, begeleidingscoördinatoren voor alle niveaus, sociale vaardigheids-training voor zowel onderbouw als bovenbouw, faalangstreductie- en examenvreestraining en tot slot steunlessen voor zowel onderbouw als bovenbouw.

De Adviesgroep VMBO stelt vast dat 50% van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs het VMBO-onderwijs volgt. De verschillen tussen de leerlingen in leertempo, leerstijl en motivatie zijn erg groot (Harskamp, Suhre & Tjeerdema, 2000). De ene leerling heeft meer herhaling nodig, de andere heeft baat bij audiovisueel materiaal. Het VMBO-onderwijs zal rekening moeten houden met deze verschillen om leerlingen te blijven motiveren voor het onderwijs en om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen (Adviesgroep VMBO, 2006). Juist deze twee factoren zijn een blijvend aandachtspunt op het Munnikenheide College. Een meer passende individuele begeleiding zou de motivatie van de leerlingen positief kunnen beïnvloeden en zodoende kan vroegtijdig schoolverlaten worden voorkomen.

3.1 Profiel vmbo-leerling in de verschillende leerwegen

Voor bovenstaande leerwegen zijn in november 2012 door het Regionaal Samenwerkingsverband Breda e.o. (2011) profielen opgesteld waarin de meeste leerlingen grotendeels passen. De profielen zijn uitgesplitst in instroomcriteria (vanuit het basisonderwijs). Uiteraard is ieder mens uniek en niet in een hokje te stoppen. Dit referentiekader moet dan ook in dat licht bekeken worden.

	Basisberoepsgerichte leerweg	Kaderberoepsgerichte leerweg	Gemengde/Theoretische leerweg

<i>IQ:</i>	≥75	≥ 90	≥ 100
<i>CITO:</i>	≤ 525	≥ 525	≥ 530
<i>DLE:</i>	30 - 50	40 - 60	> 50-55
<i>Leerachterstanden na 8 jaar basisonderwijs:</i>	1 – 2 jaar	0,5 – 1 jaar	0 – 0,5 jaar
<i>Referentieniveau taal/rekenen:</i>	1F	1F/2F	2F
<i>Doorstroom:</i>	Na vmbo doorstroom naar niveau 1 of 2 MBO.	Na vmbo doorstroom naar niveau 3 of 4 MBO.	Na vmbo doorstroom naar niveau 3 of 4 MBO of naar havo (na TL).

Figuur 6: Determinatiecriteria: in- en doorstroom. Bron: Regionaal Samenwerkingsverband Breda e.o. (2011)

Om een pilot voor tutorleren te ontwerpen welke geschikt is voor alle leerwegen van het VMBO onderwijs is het van belang te weten wat de mogelijkheden en grenzen zijn van VMBO leerlingen. De kans van slagen zal verhogen als de organisatie rondom tutorleren goed aansluit bij de relevante deelvaardigheden. Regionaal Samenwerkingsverband Breda beschrijft deze deelvaardigheden die zij onderverdelen in 10 onderdelen (zie bijlage 1). Hierin staat beschrijving van onder andere de opname van leerstof, reproductie, overdracht, toepassing, concentratie en planmatig werken. Uiteraard geldt ook hier weer, dat iedere leerling uniek is.

3.2 Succes- en faalfactoren voor schoolloopbanen

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is het volgende onderzoek: "*Het instrument 'Succes- en faalfactoren in het vmbo'*" zeer bruikbaar. Ondanks het feit dat het in een andere regio is uitgevoerd, is juist dit onderzoek zeer geschikt omdat het grote overeenkomsten heeft met onze doelgroep. Van veel kanten is de zorg gerezen over het VMBO: het rendement, de kwaliteit van het gegeven onderwijs, de aansluiting met het mbo en de relatief grote aantallen leerlingen met cognitieve en/of sociale problemen (Harskampe.a. 2000). Deze zorgen vormden de aanleiding voor de ontwikkeling en toepassing van het instrument 'Succes- en faalfactoren in het vmbo' (Heyl, E., R.H. Mulder & C.J.M.Schenkeveld (2001)). Het doel was om te achterhalen wat precies de factoren zijn die de schoolloopbaan van leerlingen beïnvloeden. Het instrument Succes- en faalfactoren in het vmbo is afgenomen in het voorjaar van 2003 bij in totaal 710 leerlingen in het tweede leerjaar, 124 docenten en 12 managers van 12 verschillende groepen op 9 verschillende scholen in de regio Rijnmond. Iets minder dan de helft van de leerlingen (42%) volgt de basisberoepsgerichte of kaderberoepsgerichte leerweg (of een combinatie) en de overige leerlingen volgen de gemengde leerweg of de theoretische leerweg (of een combinatie). In de paper wordt verslag gedaan van een uitgebreid literatuuronderzoek naar de bepalende factoren voor de schoolcarrière van leerlingen in het vmbo. De resultaten van dit literatuuronderzoek werden gecombineerd met twee expertbijeenkomsten waarin de visie van (onderwijs)directeuren centraal stond. Op basis van dit model is een instrument ontwikkeld waarmee de determinanten voor schoolloopbanen systematisch in kaart kunnen worden gebracht. Van alle factoren in het model wordt een relatie met de schoolloopbaan van de leerling verwacht. Het instrument bestaat uit drie verschillende

vragenlijsten: een voor leerlingen, een voor docenten en een vragenlijst met vragen over de organisatie en administratieve kenmerken van de locatie en de school.

Om de relatie tussen de succes - en faalfactoren en inzet/prestaties te achterhalen werden meerniveau regressie -analyses verricht. Uit onderzoek blijkt dat een aantal categorieën hierbij een belangrijke rol spelen. Enkele voorbeelden hiervan zijn: thuissituatie en peer- groep, kenmerken van de leerling zelf, de schoolorganisatie en pedagogiek/didactiek.

Deze laatste categorie (pedagogiek/didactiek) is erg bruikbaar voor het onderzoek naar tutorleren op het VMBO: Uit dit onderzoek blijkt dat, als het gaat om pedagogiek/didactiek, didactische vernieuwingen in de richting van activerend onderwijs een positief effect kunnen sorteren op de inzet/prestaties van leerlingen. Het gaat om de werkvorm zelfstandig leren, om actieve werkvormen in het algemeen, en om toetsen die gericht zijn op het leren. (bron: Heyl, E., R.H. Mulder & C.J.M.Schenkeveld, (2001).

Hoofdstuk 4. De onderzoeksaanpak

Dit hoofdstuk bevat de opzet en achtergronden van het onderzoek. Allereerst volgt het overzicht van de deelvragen. Daarna wordt ingegaan op de manieren van het verzamelen van gegevens, met vervolgens een globaal overzicht van de tijdstippen van verzamelen.

De onderzoeksvraag "Op welke wijze kan het Munnikenheide College tutorleren vormgeven op het VMBO?", wordt ondersteund door de volgende deelvragen:

1. Wat zijn volgens de literatuur de mogelijkheden van tutorleren?
2. Wat zijn de kenmerken van de VMBO leerling?
3. Wat zijn de ervaringen van andere V.O. scholen (indien mogelijk op VMBO scholen)?
4. In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide College?
5. Wat zijn de voorwaarden om tutorleren goed op te starten?

De manieren van gegevens verzamelen:

- a. Bezoeken van andere voortgezet onderwijschool;
- b. Tekstbronnen;
- c. Interview externe deskundigen (ervaringsdeskundigen van een andere voortgezet onderwijschool, onderzoekers);
- d. Bevragen van mensen binnen het Munnikenheide College (leerlingen, docenten, zorgcoördinatoren, relevante werkgroepen en directie).
- e. Enquêtes afnemen bij leerlingen van het Munnikenheide College

Bijlage 2 geeft een globaal overzicht van de onderzoeksactiviteiten en de momenten waarop de gegevens verzameld zijn.

4.1 Beschrijving wijze van data verzamelen

Ad a. Bezoek aan het Mgr. Frencken College te Oosterhout

Op 23 februari 2014 heb ik een bezoek gebracht aan deze school die al jaren ervaring heeft met lertorleren (= tutorleren). Omdat dit een havo- vwo school betreft heb ik rekening gehouden met het soort vragen. Ik heb een interview afgenomen met mevr. de Raadt.

Ad c. Interview van ervaringsdeskundigen en implementatiedeskundige.

Deelnemers Ik heb het Mgr. Frencken College bezocht, waar ze al enkele jaren ervaring hebben in het aanbieden van tutorleren. Zij hebben de organisatie rondom tutorleren in de afgelopen jaren geëvalueerd en bijgesteld. Van hen wilde ik graag weten hoe ze de ouders en leerlingen bereiken, de trainingen van de tutoren hebben geregeld en het tutorleren binnen school hebben georganiseerd. Ook de leerlingen die hier aan deelgenomen hebben wilde ik graag bevragen d.m.v. een enquête.

Verder heb ik dhr. Erik Luigies, bestuurslid, trainer en secretaris van stichting PAL geïnterviewd. Stichting PAL implementeert "peer support" op middelbare scholen, mbo's en hbo scholen. De stichting traint ouderejaars leerlingen om jongere leerlingen te kunnen begeleiden en ontwikkelt daartoe lesmateriaal. Stichting PAL verzamelt literatuur, onderzoekresultaten en "good-practices, waar de scholen gebruik van kunnen maken.

Dataverzameling/ontwerp van het onderzoek. Met de informatie vanuit de gelezen literatuur heb ik twee interviews ontworpen: een voor het Mgr. Frencken College en een voor dhr. E. Luigies. De opzet van het interview is zo ontworpen dat de onderzoeksdeelvragen hiermee (gedeeltelijk) beantwoord kunnen worden. Verder heb ik dezelfde opzet en inhoud gebruikt bij het ontwerp van de enquêtes voor de leerlingen van het Mgr. Frencken College en de leerlingen van onze school die ervaring hebben met tutorleren bij de wiskundelessen van mevr. Van de Laar.

Type interview: semigestructureerd Het semi-gestructureerde interview heeft kenmerken van zowel het gestructureerde als van het ongestructureerde interview. Bij gestructureerde methoden geschiedt de waarneming aan de hand van duidelijk vastgelegde regels, bijvoorbeeld een categorieënsysteem of een uitgewerkt interviewschema. Deze vorm van interviewen laat over het algemeen minder ruimte voor invloed van de waarnemers

Bij de minder gestructureerde varianten wordt het gedrag van de waarnemer niet heel erg aan expliciete voorschriften gebonden. Het belangrijkste voordeel van minder gestructureerde methoden is dat ze ook informatie kunnen opleveren die de onderzoeker niet heeft voorzien. Dit kan ten goede komen aan het realisme van het onderzoek. Een belangrijk nadeel van ongestructureerde methoden is, dat ze veel ruimte laten voor invloed van de waarnemers. Ze zijn daarom minder objectief dan gestructureerde methoden.

Pilot. Het ontworpen interview is twee maal uitgeprobeerd: de eerste maal met mevr. K. Leuverink, begeleidster van de Universiteit Tilburg en één maal met docente Monique die lesgeeft op een VMBO school. Na aanleiding van deze twee proefinterviews is het uiteindelijke interview bijgesteld en aangepast: vragen zijn samengevoegd per categorie en de opbouw van de enquête is aangepast zodat er een logischer verband ontstond.

Interview uitvoering. Het eerste interview dat afgenomen is, was met dhr. E. Luigies in Dordrecht op 20 februari 2014 bij hem thuis. Het gesprek duurde twee uur en vond ongestoord plaats. Het tweede interview was met mevr. H. de Raadt, coördinator tutorleren op het Mgr. Frencken College in Oosterhout. Dit gesprek vond plaats op haar school, op 26 februari en werd tevens niet onderbroken of verstoord. Tijdens het interview is er gebruik gemaakt van opnameapparatuur. Beiden hebben de uitwerking van dit interview ontvangen en hebben vervolgens hun goedkeuring gegeven aan de uitwerking van de verkregen data. (zie bijlage 4 en 5)

Ad d. Bevragen van mensen binnen het Munnikenheide College

Om een antwoord te krijgen op de deel vraag ;"In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide college?", heb ik diverse mensen binnen de organisatie gesproken. Dit betreft allereest de directie, waarmee ik een maal per zes weken een open gesprek voerde. Onderdelen die hierbij steeds aan bod kwamen waren: schoolplan, schoolorganisatie, praktische zaken zoals inplannen leerling-rooster en voortgang onderzoek. Ten tweede heb ik deelgenomen aan vergaderingen van de werkgroep huiswerkbegeleiding dat volgend jaar tevens start met een pilot. Doel van deze deelname was het uitwisselen van informatie, zodat er volgend schooljaar geen overlapping in doelstelling, werkwijze of rooster zou ontstaan. Deelnemers tijdens deze vergadering waren, docenten, vakgroep voorzitters, kernteamleidster en een lid van de ouderraad. Ten derde heb ik op 15 mei 2014 mevr. van Diepstaten gesproken die verantwoordelijk is voor de planning van het rooster. Zij is kernteamleider van de onderbouw is en ook verantwoordelijk voor de informatieverstrekking naar de ouders van de onderbouw leerlingen. Het een open gesprek waarbij informatie verstrekken over deze pilot centraal stond en ik tevens ik de volgende vier vragen had voorbereid:

1. Rooster inplannen lesuur en geschikt lokaal voor het tutorleren;
2. Informatie verstrekking aan ouders van de eerste klas leerlingen over tutorleren;
3. Inplannen externe tutortraining;
4. Inzage schoolgegevens sociaal en emotionele problematiek van bovenbouwleerlingen (dit in verband met de te ontwikkelen training voor de toekomstige tutoeren).

Ad e. Enquête tutoren en tutees

Deelnemers Van het Munnikenheide College heb ik 7 tutoren gevraagd mijn enquête via Google Drive in te vullen. Deze leerlingen hebben enige ervaring met tutorleren tijdens de wiskundeles. Zij ontvingen via e-mail een linkje, zodat ze dit op een zelf gewenst moment in konden vullen. In totaal reageerden 5 respondenten.

Dataverzameling/ontwerp van je onderzoek Bij het ontwerpen van de enquêtes zijn de onderdelen van het interview als basis genomen, zodat data met elkaar te vergelijken is. (Zie bijlage 3). Verder is het interview aangevuld met specifieke ervaringsvragen toegespitst op het tutorschap.

Pilot De ontworpen enquêtes zijn door drie leerlingen vooraf uitgeprobeerd. Hun aanmerkingen en tips zijn verwerkt in de uiteindelijke versie die verstuurd is naar de leerlingen.

Interview uitvoering De leerlingen hebben op eigen gelegenheid de enquête ingevuld. Plaats en omstandigheden zijn hiervan onbekend. Samenvatting van de data is bijgevoegd. (zie bijlage 6)

Hoofdstuk 5 Resultaten

Uit het onderzoek van Heyl, Mulder en Schenkeveld, (2001) blijkt dat, als het gaat om pedagogiek/didactiek, didactische vernieuwingen in de richting van activerend onderwijs een positief effect kunnen sorteren op de inzet/prestaties van VMBO leerlingen. Het gaat met name om de werkvorm zelfstandig leren en om actieve werkvormen in het algemeen. (Bron: Heyl, Mulder en Schenkeveld, 2001). Met dit in het achterhoofd is er gekozen voor tutorleren om onze leerlingen beter individueel te kunnen helpen en is daarvoor de data geanalyseerd met als doel te komen tot een gestructureerde opzet voor de pilot van tutorleren, geschikt voor VMBO leerlingen. Dit hoofdstuk geeft de ruwe data weer waaruit de conclusies op de deelvragen getrokken kunnen worden en de pilot ontwikkeld kan worden.

De volgende onderwerpen komen aan bod in dit hoofdstuk : 1. Wat zijn de startvoorwaarden?, 2 Hoe ziet de jaarroute voor de school er uit? 3. Waar moet je op letten bij de werving en selectie van de tutores? 4. Hoe verloopt de aanmelding en selectie van de tuteurs?" 5. Wat zijn de voorwaarden voor een gedegen training van de tutores?, 6. Waar moet met op letten bij de samenstelling van de duo's? 7. Hoe is de opbouw van een tutormoment? en 8. Wat is er bekend rondom de effect van tutorleren? De data komt voort uit twee interviews één enquête onder leerlingen van het Munnikenheide College, gesprekken met de zorgcoördinator en een gesprek op de Fontys Pabo te Tilburg

5.1 Startvoorwaarden

De startvoorwaarden omvatten de randvoorwaarden en organisatie binnen school die zorgen voor een goed verloop van de tutorbijeenkomsten. Om te beginnen is bekendheid over tutorleren binnen school en bij de ouders volgens mevr. De Raadt van het Mgr. Frencken College een noodzaak. Hiervoor gebruikt het Mgr. Frenckencollege hun website waar een aparte pagina te vinden is met informatie over tutorleren (=tutorleren) . Ze geeft tevens aan dat positieve feedback van ervaren tutores en tuteurs de belangrijkste bron aan informatie en bekendheid verschaft.

Daarnaast is het volgens dhr. Luigies belangrijk dat de tutor bijeenkomsten gepland zijn op een vast moment binnen het schoolrooster. Hiervoor adviseert hij de dinsdag het eerste lesuur, omdat leerlingen nog ontvankelijk zijn voor nieuwe leerstof. Mevr. de Raadt geeft echter aan dat het raadzaam is deze tutor momenten flexibel in te plannen.

Sol en Stokking(2007) geven aan dat een gevarieerd aanbod aan geschikt materiaal (aansluitend bij de problemen van de tuteurs en aansluitend bij de lesstof in de klas) is een belangrijke voorwaarde is om de begeleiding te laten slagen. De begeleiding zal naar verwachting het meest effectief zijn als die additioneel is aan een adequaat regulier onderwijsaanbod, en een goede afstemming tussen de tutor en de vakdocent plaatsvindt. Ook Dhr. Luigies en mevr. de Raadt geven aan dat er veel aandacht besteed moet worden aan de afspraken met betrekking tot de materialen, zoals studieboek, werkboek, rekenmachine, woordenboeken en dergelijke. Deze moeten volgens hen door de tuteur zelf worden verzorgd. Dit adviseren beiden ook dat de tutorcoach ingrijpt indien dit herhaaldelijk niet gebeurt.

Uit onderzoek van Sol en Stokking (2007) komt naar voren dat de beschikking over een rustige ruimte bijdraagt aan een effectief verloop van de lessen en zodoende zeer gewenst is. Ook raden zij aan dat er aandacht besteed moet worden aan de afstemming over afspraken (tijdstippen en lokalen). Het lokaal waar tutorleren gaat plaatsvinden moet ook volgens dhr. Luigies een vast lokaal zijn, waar ruimte en rust een pre zijn. Mevr. de Raadt geeft echter aan dat hun havo- en vwo-leerlingen zelf een rustige plaats uitkiezen, wat ook kan betekenen dat het tutor moment thuis plaatsvindt. Vanuit de enquête onder de tutores van het Munnikenheide College blijkt dat de leerlingen de volgende voorwaarden van belang vinden:

Wat is volgens jou belangrijk om tutorleren goed te laten verlopen?

Geschikt lokaal. Leg uit in het vak hierna	3	18%
Tijdstip. Leg uit in het vak hierna	0	0%
Er moet een vakdocent aanwezig zijn om vragen aan te stellen	1	6%

Er moet materiaal aanwezig zijn zodat ik beter uit kan leggen	4	24%
Er moeten extra oefenbladen klaarliggen	4	24%
Er zijn computers nodig	2	12%
Er moeten duidelijke regels zijn	2	12%
Overig	1	6%
Totaal	17	100

In eigen bewoording gaven zij de volgende adviezen: "Er moet een rustige omgeving/ bijna leeg lokaal zijn. Ik heb pen en papier nodig om alles duidelijk uit te tekenen. Door extra oefenbladen te laten maken kan je zien wat ze nog niet goed snappen en kunnen. Door duidelijke regels ben je er niet voor niks en geeft het echt resultaat. Dan is het makkelijk uit te leggen Een rustig lokaal zodat de tutoren goed kunnen keren goed ze een goede tutor moeten zijn! ik vind het belangrijk om te laten zien wat ik bedoel. daarom moeten er papieren en materialen klaarliggen."

Als startvoorwaarden volgens dhr. Luigies en mevr. de Raadt is bovendien dat er tijdig nagedacht wordt over de tutortraining. De training van de tutoren geschiedt bij het Mgr. Francken College volledig op de lerarenopleiding waar vooral aandacht besteedt wordt aan eenvoudige didactische vaardigheden . Als er gekozen wordt (een deel) van de training extern te laten plaatsvinden, moet er volgens haar tijdig contact worden gelegd tussen school en de lerarenopleiding of pabo. Alvorens te beginnen worden inhoudelijke afspraken afgestemd om eventuele overlapping in de training te voorkomen. Dhr. Luigies attendeerde op de reeds ontwikkelde training van stichting PAL wat aangeschaft kan worden.

Dhr. Luigies gaf tevens het advies om tijdig over onderstaande zaken na te denken:

1. Kwaliteitsrapport school: hierin tijdig opnemen;
2. Schoolplan: hierin op laten nemen. Belangrijk voor de inspectie (sociale opbrengst);
3. Informeer collega docenten: het moet door iedereen serieus genomen worden;
4. Management: moet hier achter staan;
5. Info via schoolwebsite;
6. Meerjarenplan: hierin opnemen;
7. Schoolbegroting;
8. Reële visie op opbrengsten: bij tegenvallende resultaten niet meteen stoppen.

Om tutorleren binnen het Munnikenheide College op een juiste manier te introduceren en ervoor te zorgen dat het goed aansluit bij de andere begeleidingsvormen is overleg geweest met de werkgroep Huiswerkbegeleiding. Hier volgt een citaat uit de notulen : "Om een passend aanbod aan huiswerkbegeleiding te bieden aan onze leerlingen en ouders worden er verschillende vormen van begeleiding aangeboden, namelijk: 'Huiswerk onder toezicht', 'Huiswerkbegeleiding' en 'Tutor leren'. Dit vanuit het oogpunt dat de extra begeleiding voor alle ouders / leerlingen (ook de minder draagkrachtige) toegankelijk moet zijn.

Huiswerkbegeleiding = Persoonlijke begeleiding bij het maken van huiswerk en studiehulp door Sterker in Studie (Geneviève Smid) in een vast lokaal van de school:

- ❖ Op beide locaties op dinsdag en donderdag (als dat niet mogelijk dan is optie 2 op maandag en donderdag)
  - Tijden :
    - Dinsdag 14.20 tot 16.20 → optie 2: maandag 15.20 tot 17.20
    - Donderdag 15.20 tot 17.20
  - Trivium lokaal 0zw04
  - Bosheide Leertuin r 24/25/26
- ❖ Bekostigd door ouders, prijsindicatie: €22,50 per keer voor 1x in de week en €21,50 per; keer voor 2x in de week (ouders betalen dit aan Sterker in Studie);

- ❖ Er is één begeleider op de 4 à 5 leerlingen aanwezig;
- ❖ Communicatie (bijv. ziekmelding) loopt allemaal via Sterker in Studie;
- ❖ Start na de herfstvakantie: periode voor de herfstvakantie werving via de site, folder, (nieuwsbrief), centrale ouderavond start schooljaar etc.

Huiswerk onder toezicht = Een ruimte waar leerlingen de rust en ruimte krijgen om hun huiswerk te maken. In dit lokaal is alleen toezicht aanwezig en wordt geen hulp bij het huiswerk geboden.

- ❖ Op beide locaties (gelijktijdig met huiswerkbegeleiding) op dinsdag en donderdag (optie 2: op maandag en donderdag)
  - Tijden :

Dinsdag	14.20 tot 16.20	→ optie 2: maandag 15.20 tot 17.20
Donderdag	15.20 tot 17.20	
  - Trivium lokaal 0bn01
  - Bosheide lokaal r 27
- ❖ Leerlingen moeten minimaal 1 uur aanwezig zijn en kunnen maximaal 2 uur blijven
- ❖ Maximaal 20 leerlingen
- ❖ Kosteloos voor ouders
- ❖ Toezicht door onderwijsassistent (4 uur)
- ❖ Communicatie (zoals aanmelding en afmelding) via onderwijsassistent
- ❖ Start na de herfstvakantie: daarvoor werving via de site, folders, (nieuwsbrief?), centrale ouderavond start schooljaar etc.

Tutor leren =Persoonlijke begeleiding van een tutor-leerling aan een tutee-leerling in de vakken Engels en Wiskunde.

- ❖ Tegelijkertijd met Huiswerkbegeleiding en Huiswerk onder Toezicht:
  - Tijden :
    - Dinsdag 14.20 tot 15.20
    - lokaal 1ba2a
- ❖ Bekostigd door ouders en school: beiden € 2,- voor de tutorleerling.
- ❖ Zie hiervoor verder het voorstel van Anne-Marie

Om het ondersteuningsaanbod voor ouders inzichtelijk te maken komt er een folder waar alle vormen van ondersteuning in uitgelegd worden. Ook zal dit als poster opgehangen worden tijdens open dagen of ouderavonden. In de folder staat kort welke vormen van ondersteuning wij als school aanbieden en wat ze inhouden, opgenomen worden:

- Steunlessen
- Huiswerkbegeleiding door Sterker in Studie
- Huiswerk onder Toezicht
- Tutorleren
- Zelfstandig werken in de mediatheek
- ...

Ook zal voor iedere vorm van ondersteuning een eigen folder komen met meer informatie over bijvoorbeeld de tijden, kosten, aanmelding, regels etc. (Sterker in Studie heeft al een eigen folder en voor Huiswerk onder Toezicht zie het voorbeeld van het Frencken college)"

5.2 Jaarroute voor de schoolorganisatie

Als de aan de startvoorwaarden is voldaan, is met de voorbereiding van de randvoorwaarden gestart. Een leerling verwoordde het belang van een duidelijke en gestructureerde organisatie binnen school zeer treffend: "Regel en organiseer dit goed!" vermeldde hij in de enquête.

Om een overzicht te krijgen van de belangrijkste actiepunten gedurende het schooljaar zijn de jaarroutes van dhr. Luigies en mevr. De Raadt naast elkaar geplaatst.

Dhr. Luigies		Mevr. de Raadt	
Sept	Start sollicitatie door tutoeren. Nominatie. Contract Start training tutoeren	Sept	Website in orde Werven tutoeren
Okt	Na 1 ^e rapport: aanmelding tutees (via site, door: ouders, mentoren, vakdocenten) Start tutorbegeleiding Interventie (wekelijks) Groepsbijeenkomsten tutoeren (wekelijks) Bijhouden prestatiekaart door tutoeren	Okt	Trainingsdag op Fontys Na 1 ^e rapport : aanmelding door ouders Matching Ouders informeren
Nov	Tutorbegeleiding Interventies (1 x p. mnd) Groepsbijeenkomsten tutoeren (1 x per maand) Prestatiekaart bijhouden	Nov	Tutoeren maken contact met ouders Start tutoring
Dec	Idem	Dec	Voortgang tutoring Evalueren met tutoeren
Jan	Idem Interventies en groepsbijeenkomsten 1 x per 2 maanden	Jan	Afhankelijk van voortgang tutee continuering Eventueel start tweede tutee
Febr	idem	Febr	Afhankelijk van voortgang tutee continuering
Mrt	Rapport 2; nieuwe aanmeldingen Afronden 1 ^e ronde Herschikken tutor en tutee Vervolgen interventies en groepsbijeenkomsten (1 x per 2 maanden) Vervolgen bijhouden prestatiekaarten	Mrt	Afhankelijk van voortgang tutee continuering
Apr	idem	Apr	Afhankelijk van voortgang tutee continuering
Mei	Uitreiking certificaten aan tutoeren.	Mei	idem
jun		jun	Afronding Lunch aanbieden tutoeren

5.3. Werving en selectie van de tutoeren

Uit het onderzoek van Sol en Stokking (2007) bleek dat met name de selectie van tutoeren een grote aandacht behoeft. Voor de selectie van potentiële tutoeren moet worden gelet op hun interesse voor en kennis van het betreffende vak, hun rustige instelling en hun sociale vaardigheid. Zij raden aan dat de aspirant tutoeren zich vrijwillig aanmelden voor de rol van tutor. Volgens dhr. Luigies mag iedere

leerling zich aanmelden voor het tutorschap. Op de vraag "Hoe worden tutores gekozen?", gaf dhr. Luigies het volgende antwoord: "Dit is afhankelijk van het vak, doel van de begeleiding en type tutee. Er is geen eenduidig antwoord te geven op deze vraag omdat deze te zeer afhankelijk is van factoren zoals vaardigheden tutee, assertiviteit tutee en tutor, en mate van vrijwilligheid van deelname aan deze tutorbegeleiding. Soms wordt een aspirant tutor verzocht deel te nemen, omdat dit een positief effect zou kunnen hebben op diens persoonlijkheid en studievaardigheden. De tutorcoach maakt een inschatting van een goede match. Een algemene eerste indruk van de tutor is van belang voor de matching." Over het belang van de volgende (gedrags-)kenmerken of ervaringen van aspirant tutores gaf dhr. Luigies de volgende waardering:

	Niet belangrijk			zeer belangrijk	
Goed in hun vak	0	0	0	X	0
Sociaal sterk	0	0	0	X	0
Rustige uitstraling	0	0	0	X	0
Zaken goed op een rijtje	0	0	0	0	X
Ervaring in begeleiden	0	X	0	0	0

Mevr. De Raadt gaf tijdens het interview aan dat zij aan het begin van het schooljaar direct start met de werving van tutores in de bovenbouwklassen. Mevr. De Raadt gaat de klassen langs om uitleg te geven over de doelstelling en uitvoering van de tutorbijlessen. Zij geeft daarbij aan dat men uitgaat van een hoge mate van verantwoordelijkheidsgevoel en begeleidingskwaliteiten van de aspirant tutores. Zij vertelde tijdens het interview hierover het volgende: "Bij aanmelding volgt een persoonlijk gesprek. Hier wordt o.a. besproken "Bezint eer gij begint!" Veel tutores haken na enkele weken af omdat zij in de knoop komen met hun privéafspraken of studielast. Hier moeten zij vooraf een bewuste keuze in maken. Als dit duidelijk met de aspirant tutores besproken wordt, voorkom je uitval." Tevens vertelde zij de leerlingen dat tutores €5,00 per bijles ontvangen. Omdat het aantal tutores lager is dan de aanvragen van deze bijlessen, is de selectie volgens mevr. De Raadt vrij summier. Over het belang van de volgende (gedrags)kenmerken of ervaringen van aspirant tutores gaf mevr. de Raadt de volgende waardering:

	Niet belangrijk			zeer belangrijk	
Goed in hun vak	0	0	0	X	0
Sociaal sterk	0	0	0	0	X
Rustige uitstraling	0	0	0	0	X
Zaken goed op een rijtje	0	0	0	0	X
Ervaring in begeleiden	0	0	0	X	0

In de leerling-enquête werd de volgende vraag gesteld: "Hoe wist je ervan dat je tutor kon worden?" De respondenten antwoordden als volgt:

site van school	0	0%
van andere leerlingen	1	20%
van een docent	4	80%
Overig	0	0%

Totaal 5 100%

In de leerling-enquête werd de volgende vraag gesteld : “Waarom vind jij jezelf als tutor geschikt?” waarbij de leerlingen meerdere antwoorden mochten aangeven. Hieronder volgen de gegevens:

Ik ben goed in mijn vak	2	14%
Ik kan goed met anderen omgaan	4	29%
Ik ben rustig en heb veel geduld	4	29%
Ik ben goed in organiseren. Ik snap dus snel wat mijn leerling nodig heeft om vooruit te kunnen	2	14%
Ik heb ervaring in het begeleiden	0	0%
Zelf heb ik vaak bijles gehad. Dus ik weet hoe dat gaat	2	14%
Overig	0	0%
Totaal	16	100%

Verder gaven de leerlingen de volgende antwoorden op de vraag: “Wat is volgens jou een goede tutor?”

- Leeftijd: ouder dan de tutee
- Jongen of meisje maakt niet uit ligt aan wat het tutee zelf wil
- Een tutor moet rustig uit kunnen leggen geduld hebben!
- Hij/ zij moet het vak zelf goed snappen en duidelijk uitleg kunnen geven op meerdere manieren als een manier geen resultaat geeft.
- Veel geduld hebben en het niet erg vinden om het een paar keer te herhalen. Kinderen onder elkaar pakken het sneller op !
- Iemand die veel geduld heeft en goed is in het vak

5.4 Aanmelding en selectie van de tutees

Uit het onderzoek van Sol en Stokking (2007) waren de uitgekozen leerlingen (tutees) sterk verschillend in niveau, manier en tempo van werken, snelheid van begrip, motivatie en attitude. Als conclusie stellen Sol en Stokking (2007) dat het zinvol lijkt alleen leerlingen als tutee te selecteren die een bepaalde motivatie en attitude kunnen opbrengen (willen leren, bereid zijn te investeren, bereid zijn afspraken na te komen). Daarnaast lijkt het zinvol vanuit de school de deelname en inzet van de tutees te volgen om waar nodig te kunnen ingrijpen als afspraken niet worden nagekomen.

Tijdens het interview met dhr. Luigies is de vraag: “Hoe kwamen de tutees achter de mogelijkheid van PAL?” gesteld. Hij vertelde dat in het geval van het onderwijsleerbedrijf alle niveau 3 en 4 leerlingen tutor moesten zijn. De HBO-ers werden door contactpersonen op HBO-instellingen gevraagd om dit in hun stage te doen. Er kan gebruik worden gemaakt van posters, van de schoolwebsite en aanmelding van mentoren. Op de vraag: “Hoe worden tutees gekozen:?” gaf hij het volgende antwoord: “Er is geen eenduidig antwoord te geven. Iedere tutee heeft zijn eigen bagage en studievraag. Zo kan hij moeite hebben met plannen, voorbereiding voor toetsen, agendagebruik of juist moeite met een vak (onderdeel). De docent geeft aan de tutorcoach vooraf de indicatiestelling door: wat lukt (nog niet), type tutee (sociale achtergrond) en overige kenmerken.” Verder beoordeelde dhr. Luigies het belang van de onderstaande aspecten van tutees als volgt:

	Niet belangrijk			zeer belangrijk	
Lage cijfers voor vak	0	0	0	0	x
Begeleidbaarheid	0	0	0	x	0
Gedrag	0	0	0	x	0
Staan open voor hulp	0	0	0	x	0
Problemen met studieplanning	0	0	0	0	x

Aan mevr. de Raadt is de volgende vraag gesteld: "Hoe worden de onderbouwleerlingen geïnformeerd over de mogelijkheid en invulling van tutorleren?" Haar antwoord luidde: "Op de website van school vinden de ouders informatie over diverse vormen van begeleiding waaronder tutorleren. Hier is tevens het aanvraagformulier te vinden. Vakdocenten bespreken deze mogelijkheid tijdens de ouderavond als een kind zijns inziens gebaat zou zijn bij tutorbijles voor het betreffende vak. De ouders is altijd de enige die uiteindelijk de aanvraag kan doen."

Het belang van de onderstaande aspecten van tutees gaf zij als volgt aan:

	Niet belangrijk			zeer belangrijk	
Lage cijfers voor vak	0	0	0	X	0
Begeleidbaarheid	0	0	0	0	X
Gedrag	0	0	0	0	X
Staan open voor hulp	0	0	0	0	X

Op de vraag: "Hoe geschiedt de aanmelding?" gaf zij het volgende antwoord: "Ouders printen het aanvraagformulier uit, die ze vinden op de schoolwebsite. Deze vullen ze handmatig in en het kind levert dit vervolgens bij de coördinator in. Deze neemt mailcontact op met de ouders ter bevestiging van de aanvraag en start dan met het zoeken naar een geschikte match. Dit kan enige tijd duren. Bij een match worden de ouders een maal geïnformeerd door school en vervolgens neemt de tutor het contact over. Hij maakt afspraken over frequentie, tijd en plaats."

5.5 Training van de tutoeren

Naast aandacht voor organisatorische en vakinhoudelijke vaardigheden is volgens Sol en Stokking (2007) belangrijk tutoeren te trainen in de specifieke gedragingen die men beoogt tijdens de interactie met de tutees. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld het geven van uitleg, het zelf aan het werk zetten van de tutees, het stellen van stimulerende vragen en het geven van feedback. Daarnaast lijkt het geven en krijgen van feedback aan de tutoeren zelf over hun werkwijzen een goede manier om hen meer bewust te maken van de manier waarop zij de interactie kunnen sturen, tutees meer zouden kunnen activeren en hen meer op maat zouden kunnen begeleiden. (Sol en Stokking 2007). Dhr. Luigies vertelde dat stichting PAL een zorgvuldig samengestelde tutortraining heeft ontwikkeld die zich zowel richt op de sociale als de didactische aspecten. Aan hem werd gevraagd aan te geven wat van belang is voor een goede tutortraining. Hierop antwoordde dhr. Luigies: "De tutortraining richt zich met name op het gegeven dat iedere leerling zijn eigen oplossingsstrategie heeft en dat tutoeren op zoek moeten gaan naar de leerstrategie van hun tutee. Vragen als "Waarom lost mijn tutee dit vraagstuk op deze wijze op?" en "Waar gaat het verkeerd?" staan centraal. Hierdoor voelt de tutee zich gehoord en gerespecteerd. Tevens wordt de tutor creatiever in zijn denkwijze en ontstaat er metacognitie (als de tutor beseft hoe men kennis opdoet, kan hij met deze inzichten ook zijn eigen leerstrategie anders richten). Rollenspelen staan centraal bij de training van de tutoeren". Enkele belangrijke onderdelen die tijdens de training gedaan en of behandeld zouden moeten worden zijn volgens hem:

1. Lijst invullen met eigen gegevens;
2. Uitleg over tutorbegeleiding;
3. Sociale en communicatieve vaardigheden;
4. Feedback geven;
5. Theorie over leerstijlen;
6. Voorbereiding voor tegenvallen de resultaten zoals het wegblijven van tutees, en tegenvallende cijfers/vorderingen;
7. Rollenspelen met vaste onderdelen en inbreng groep
  - Leren actief luisteren (en oefenen);
  - Leren inschatten van beginsituatie (welke vragen kun je zoal stellen?);

- Leren achterhalen waar de problemen zitten (welke vragen kun je zoal stellen?);
- Feedback geven (welke manieren zijn er om positieve (!) feedback te geven) Er wordt ingegaan op het principe: eerst een pluim geven vervolgens een tip);
- Wees niet te amicaal. Stel jezelf op als tutor niet als vriend.

Verder gaf dhr. Luigies het belang van de (deel)kwaliteiten van tutoeren als volgt aan:

	Niet belangrijk			zeer belangrijk		
Leren uitleg geven aan groepje	0	0	x	0	0	
Leren uitleg geven aan individu	0	0	0	0	0	x
Omgaan met leerlingen	0	0	0	0	0	x
Omgaan met faalangst	0	0	0	x	0	0
Activerende werkvormen	0	0	0	0	0	x

De keuze over de inhoud en organisatie van de tutortraining, zowel binnen de eigen school als extern, moeten vooraf goed worden overwogen. Uit de literatuur blijkt dat de eigenwaarde van VMBO leerlingen lager dan gemiddeld is. Dhr. Luigies gaf aan dat juist deze factor een bepalende rol kan spelen of een leerling een goede tutor kan worden. Uit het gesprek met mevr. Cortenbach van de Fontys Pabo te Tilburg bleek dat er beslist mogelijkheden zijn om een deel van de training bij hen op de opleiding te laten plaatsvinden. Ook een college over leerstijlen op niveau van VMBO leerlingen zou ontwikkeld kunnen worden. De inzet van docenten en studenten zou nodig zijn om deze theorie te verwerken in herkenbare workshops.

Mevr. De Raadt gaf aan dat training van tutoeren bij hen op school geheel extern geschiedt. Deze vindt plaats op de lerarenopleiding te Tilburg, waar diverse (Havo en VWO-)scholen aan deelnemen. Verder gaf zij het belang van de (deel)kwaliteiten van tutoeren als volgt aan :

	Niet belangrijk			zeer belangrijk		
Leren uitleg geven aan groepje	0	X	0	0	0	0
Leren uitleg geven aan individu	0	0	X	0	0	0
Omgaan met leerlingen	0	0	0	0	0	X
Omgaan met faalangst	0	0	X	0	0	0
Activerende werkvormen	0	0	0	X	0	0

5.6 Samenstelling van de groepjes

Bij het bepalen van het aantal tutees in een groepje zijn volgens Sol en Stokking een aantal overwegingen van belang. Een eerste overweging is volgens hen dat bij sessies met meer dan één tutee meer interacties nodig zijn voor de onderlinge afstemming dan wanneer één tutor met één tutee wordt gecombineerd. Daarnaast kan een tutor als hij meerdere tutees onder zijn hoede heeft, worden geconfronteerd met verschillen tussen de tutees, die lastig te hanteren kunnen zijn. Hierdoor kan de beoogde interactie worden beïnvloed. Op het moment dat de onderlinge verschillen te groot zijn, gaat ook tijd verloren aan het afstemmen en het wachten op elkaar. (Sol & Stokking 2007). Op de vraag of er beter gewerkt kan worden in duo's of dat het goed mogelijk is te werken met grotere groepjes, gaf dhr. Luigies het volgende antwoord: "Meestal kun je het best laten werken met 1 op 1. Maar kan een goede tutor kan eventueel ook twee tutees tegelijkertijd begeleiden. Belangrijker is de matching. Belangrijke factor hierin is de economisch sociale achtergrond. Cultuurverschillen spelen pas een rol als er

een groot verschil in progressief en conservatieve levensopvattingen zijn. Grote economisch sociale verschillen leveren vaker problemen op.”

Op de vraag naar het belang van diverse selectiecriteria gaf dhr. Luigies het volgende aan:

	Niet belangrijk			heel belangrijk	
Zelfde geslacht	0	X	0	0	0
Zelfde cultuur	0	X	0	0	0
Leeftijdsverschil: hoeveel jaar ?	0	1	<u>2</u>	<u>3</u>	4
Grootte van kennisverschil**	0	0	0	0	X

** Het verschil in denkwijze en vaardigheden zijn hierbij van groter belang. Bij leervak-ondersteuning is een groot verschil wel bijzonder wensbaar.

Op de vraag of er beter gewerkt kan worden in duo's of is het ook goed mogelijk te werken met grotere groepjes, gaf mevr. de Raadt het volgende antwoord: "Meestal betreft het duo's. Maar de tutor kan aangeven dat hij meerdere tutees tegelijkertijd kan helpen. Het komt wel vaker voor dat een tutor meerdere tutees heeft, die hij op verschillende momenten begeleidt." Op de vraag naar het belang van diverse selectiecriteria gaf zij het volgende aan:

	Niet belangrijk			heel belangrijk	
Zelfde geslacht	0	X	0	0	0
Zelfde cultuur	0	X	0	0	0
Leeftijdsverschil: hoeveel jaar ?	0	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
Grootte van kennisverschil	0	0	X	0	0
Type (op je gemak voelen)	0	0	0	X	0

5.7 Opbouw van een tutorbijles

Meneer Luigies gaf aan dat tijdens de tutormomenten wordt gewerkt volgens een vaste structuur.

De opbouw is als volgt:

1. Begroeten en bijpraten;
2. Snel overgaan tot inhoud: inschatten van beginsituatie en doel van deze tutor bijeenkomst;
3. Inhoudelijk aan de slag;
4. Einde: samen afspraken maken: wat ga je de komende week doen. Evt. "huiswerk";
5. Invullen van eigen prestatiekaart.

Mevrouw de Raadt gaf aan dat tijdens de tutor momenten de tutoren en tutees samen verantwoordelijk zijn voor de inhoud en opbouw. Bij problemen moet de tutor dit aangeven bij de tutorcoach die vervolgens met hem in gesprek gaat. Een veel voorkomend probleem is, dat tutoren te snel afhaken wat een negatief effect op de kwaliteit van tutorleren heeft. "Zij zijn bij aanvang heel enthousiast, maar merken later dat privéafspraken een belemmerende factor kunnen zijn.". Volgens Sol en Stokking (2007) is naarmate de tutees meer participeren ze meer aan de tutor kunnen laten zien wat ze al of nog niet weten en begrijpen, waardoor de tutor meer op maat kan reageren. Dit zal het leereffect bij de tutees in positieve zin beïnvloeden

5.8 Effecten van tutorleren

De vraag naar gegevens rondom de effecten van tutorleren werd als volgt beantwoord:" Veel onderzoek naar de effecten van tutorleren zijn in het buitenland gedaan . Met name

(Angelsaksische landen) op de primary school en highschools en minder in het secondary onderwijs. In Nederland onderzoek vooral op de basisschool bij taal en rekenen (Sardes). Er is echter relatief weinig aandacht voor leerpsychologische en andere processen bij de tutees, maar vast staat dat zij beter worden in het plannen, organiseren van eigen leerwerk en voorbereidingen van toetsen en andere academische vaardigheden. Er is wel veel kennis opgedaan over leerpsychologische en andere processen bij de tutoeren: toename van academische vaardigheden (o.a. metacognitie), toenamen van het zelfbewustzijn, van het geloof in eigen kunnen (efficiency) en een verhoging van gevoel van trots. Zeker bij praktijkonderwijs: Niet alleen de kennis, maar ook persoonlijk groeien de lln. Ook voelen tutoeren zich medeverantwoordelijk voor het onderwijs binnen school. Ze staan meer naast de docenten. Zij participeren binnen school. Gevoel van "Wij delen de ervaring van omgaan met (jongere) leerlingen" zorgt voor een positieve sfeer binnen de school. De effecten binnen de schoolorganisatie zijn: positieve invloed op de microsamenleving (minder pesten) en een verhoging van het samenhorigheidgevoel." Aldus dhr. Luigies.

Mevr. de Raadt en de docenten binnen het Mgr. Frencken College ondervinden veel bijeffecten van tutorleren, waaronder:

1. Speciale band tussen onze leerlingen;
2. Verhogen van zelfbeeld van zowel de tutee als de tutor;
3. Tutor heeft het gevoel dat hij iets kan betekenen voor een ander;
4. Wij als school zijn er trots op dat wij dit bieden. We willen dit koesteren en onderhouden het goed.

Zij gaf aan niet te beschikken over onderzoeksgegevens omtrent effecten van tutorleren.

Hoofdstuk 6 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk volgen de antwoorden op deelvraag 4 "In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide College?" en op deelvraag 5 "Wat zijn de voorwaarden om tutorleren goed op te starten?" Daarna volgen de aanbevelingen aan de directie en suggesties voor de pilot tutorleren passend binnen het VMBO onderwijs, die vooral praktisch van aard zijn. Hier worden de volgende onderwerpen beschreven: het aanstellen van een tutor-coördinator, werven en selecteren van tutores, manier van aanmelding tutores, randvoorwaarden en inhoud van de tutortraining, contract tussen tutor en tutee en de samenstelling van de duo's. Vervolgens komen de tekortkomingen en discussiepunten van dit onderzoek aan bod. Tot slot worden opties weergegeven voor een vervolgonderzoek.

6.1 In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide College?

Om een pilot voor tutorleren te ontwerpen welke geschikt is voor alle leerwegen van het VMBO onderwijs is het van belang te weten wat de mogelijkheden en grenzen van deze leerlingen zijn. De kans van slagen zal verhogen als de organisatie rondom tutorleren goed aansluit bij de relevante deelvaardigheden. Regionaal Samenwerkingsverband Breda geeft aan dat ondersteuning bij leren in hoge mate gerichte hulp moet zijn, zodat leerstof opgenomen, onthouden en herkend zal worden. Zo kan de leerling vervolgens de geleerde stof in eigen woorden benoemen, samenvatten, en is dan in staat conclusies te trekken. Vervolgens zal hij in staat zijn de aangeleerde werkwijze toe te passen in bekende en nieuwe situaties. Hierbij is het van belang rekening te houden met de (korte) spanningsboog. Een VMBO leerling kan zich met enige zelfdiscipline ook inzetten voor vakken die hem minder interesseren. Van belang is het bieden van structuur en duidelijke regels in de onderwijsleersituatie. Ook moet ingespeeld worden op het (lagere) zelfbeeld van deze leerlingen.

Structuur is bij VMBO leerlingen volgens men. Luigies, mevr. de Raadt en de leerlingen van groot belang. Hoewel er op de school van mevr. de Raadt gewerkt wordt met een losse structuur, verwacht zij dat dit niet aan te raden is voor een VMBO school. Zij adviseren beiden een vast moment voor tutorleren in te roosteren. Tevens raadt men. Luigies aan om een vast lokaal hiervoor te reserveren dat rust en ruimte biedt en waar een vaste docent aanwezig is die, indien nodig, hulp kan bieden bij begeleidingsproblemen. Verder moet er duidelijke informatie worden verschaft via de website van school, geschikt voor tutores, tutores en hun ouders. Hierbij moet het doel en de werkwijze van tutorleren voor hen allen duidelijk zijn. Meer gedetailleerde informatie kan worden verschaft bij de werving in de klassen en tijdens de training van de tutores. Meer inhoudelijke informatie over bovenstaande onderwerpen volgt verder in dit hoofdstuk.

Regels en afspraken bieden duidelijkheid, en is van essentieel belang bij het welslagen van dit project. Hierbij kan een contract de basis vormen voor verwachtingen en afspraken tussen beide partijen. Het is daarom aan te raden dit door hen beiden te laten ondertekenen. Na aanleiding van een voorbeeld contract van FRCC Westminster and Brighton is een contract ontwikkeld dat te vinden is in bijlage 10.

Uit de literatuur en gesprekken binnen onze school bleek dat VMBO leerlingen vaker dan gemiddeld een lager zelfbeeld hebben. Met dit als uitgangspunt is het raadzaam de tutores een gedegen training aan te bieden, waardoor ze meer toegerust aan hun begeleidingstaak kunnen starten. Meer inhoudelijke informatie hierover is te vinden in paragraaf 6.3.

6.2 Aanbevelingen en suggesties voor de pilot

Om tutorleren op een gedegen wijze vorm te geven is het raadzaam om voortijdig een actieplan te maken de onderwerpen: de startvoorwaarden, de jaarroute, het aanstellen van een tutorcoördinator, werven en selecteren van tutores, manier van aanmelding tutores, randvoorwaarden en inhoud van de tutortraining, contract tussen tutor en tutee en de samenstelling van de duo's.

Startvoorwaarden

Om er voor te zorgen dat tutorleren een gedegen plaats inneemt binnen de schoolorganisatie is het raadzaam tutorleren tijdig op te nemen in het schoolrapport. Tevens is het aan te raden om het een plaats te geven binnen het school- en het meerjarenplan. Ook de financiële zaken moeten in orde zijn

en zodoende is het raadzaam een tijdig een gedegen begroting te maken. Ter informatie is de begroting, die tot stand is gekomen in overleg met de directie van het Munnikenheide College, in de bijlage opgenomen. (zie bijlage 7)

Om draagvlak binnen school te creëren is het belangrijk docenten te informeren. Op de website van onze school moet informatie gegeven worden over tutorleren. Deze informatie is voornamelijk bestemd voor de ouders van tutees. De informatie omvat de organisatie binnen school, het doel van tutorleren en de hoogte van de vergoeding voor de tutoren die betaald wordt door de ouders. Onderzoek toonde aan, dat een vaste plek op het rooster te prefereren was en dat bij voorkeur dinsdag het 1^e lesuur hiervoor zeer geschikt was. In overleg met de roostermaker, de werkgroep "Huiswerkbegeleiding" en directie binnen onze school gaat de uiteindelijke voorkeur toch uit naar een dinsdag 14.20 tot 15.20 uur. Dit om zo min mogelijk ongemak voor de overige leerlingen en docenten te veroorzaken.

Een geschikt lokaal zou volgens dit onderzoek rust en ruimte moeten bieden. Vanuit dit onderzoek is het advies gekomen op lokaal 1ba2a hiervoor in te roosteren, dat over veel individuele en rustige werkplekken beschikt. De leerlingen hebben daar tevens beschikking over computers.

Ook moet er rekening worden gehouden met extra schrijfmateriaal waarover de tutoren moeten kunnen beschikken. De tutees nemen zelf boeken en overige materialen mee. Over extra oefenbladen wordt tijdens de pilot beslist.

Omdat het leeftijdsverschil tussen tutoren en tutees op het VMBO niet groot is en de eigenwaarde van VMBO leerlingen volgens de literatuur lager dan gemiddeld is, moet goed nagedacht worden over de inhoud van de training van de tutoren op het gebied van zelfvertrouwen en didactische vaardigheden. Het advies omtrent de training van de tutoren is daarom om deze zowel op de eigen school als extern te organiseren. De ervaring om op een hogeschool getraind te zijn, kan zorgen voor een positieve prikkel en zodoende een grote bijdrage leveren aan de verhoging van het zelfbeeld. Hiervoor kan gekozen worden voor de lerarenopleiding voor voortgezet onderwijs of de pabo. Om deze externe training te complementeren wordt er gekozen voor een aanvullende interne training. Ter voorbereiding van de tutor trainingen moet er tijdig contact worden gelegd tussen school en de lerarenopleiding of pabo. Alvorens te beginnen worden inhoudelijke afspraken afgestemd om eventuele overlapping in de training te voorkomen. (zie training tutoren).

De jaarroute

Bij de samenstelling van een geschikte jaarroute voor een VMBO school is rekening gehouden met de deelvaardigheden van VMBO leerlingen, beschreven door het Regionaal samenwerkingsverband Breda (zie Bijlage 1) en de gegevens verkregen uit de beide interviews. Tevens is rekening gehouden met de wensen van de tutoren, die via de enquête kenbaar zijn gemaakt.

September: De tutorcoach maakt een rondje langs de vierdejaars klassen om uitleg te geven over het tutor project. Op de website van school is op dat moment al een pagina ingericht met informatie over dit project geschikt voor ouders en leerlingen. De aspirant tutoren schrijven zich vervolgens in en geven aan voor welk vak zij kiezen. De eerste groepsbijeenkomst voor deze aspirant tutoren vindt plaats in de derde schoolweek. Ondertussen worden de laatste inhoudelijke afspraken gemaakt over de externe tutortraining met de Fontys Pabo Tilburg.

Oktober: Begin deze maand vertrekken de tutoren voor een trainingsochtend naar de Fontys Pabo in Tilburg. Hier volgen zij workshops en colleges ter voorbereiding op het geven van begeleiding aan tutees. Hierna volgt nog een vervolgt training op de eigen school waarin dieper in wordt gegaan op het geven van individuele begeleiding en het bijhouden van het evaluatieformulier (zie voor meer informatie "training tutoren"). Na rapport 1 kunnen de tutees aangemeld worden. Zij worden over deze mogelijkheid geïnformeerd door hun vakdocent, mentor en/of website. De ouders downloaden via de schoolwebsite het inschrijfformulier en deze wordt vervolgens op school bij de tutorcoach ingeleverd. Deze start vervolgens met de eerste matching en het laten ondertekenen van de tutorcontracten (zie voor meer informatie "Contracten"). De eerste duo's starten met tutorleren.

November: Alle duo's zijn gestart met tutorleren. Het tutorcontract is door alle tutor en de ouders van de tutee ondertekend. Deze maand wonen de tutores een groepsbijeenkomst bij en individueel volgt met iedere tutor een gesprek.

December-januari-februari: zie november. Groepsbijeenkomst: een maal per twee maanden. Einde van deze periode wordt gestopt met tutorleren ronde 1. Afronding met de uitreiking van het certificaat.

Maart-april: Na rapport 2 start tutorleren ronde 2. Indien gewenst continueren de oude duo's.

Mei: Afronding tutorbegeleiding ronde 2 (week voor de laatste schoolweek van de vierde jaars leerlingen) Laatste week vindt er een afrondende bijeenkomst voor de tutores plaats met een feestelijk tintje.

Het aanstellen van een tutorcoördinator

Uit het onderzoek van Sol en Stokking (2007) en ook op advies van dhr. Luigies als mevr. de Raadt blijkt dat het raadzaam is een tutorcoach aan te stellen. Deze is verantwoordelijk voor administratieve en coördinerende taken, werving en matching, geven van training aan tutores, aanwezig tijdens het tutorbegeleidingsuur en aanspreekpunt voor docenten, ouders en leerlingen. Uiteraard kan deze taak door twee mensen uitgevoerd worden mits deze goed met elkaar communiceren. Verder moet de tutor kunnen terugvallen op een docent op het moment dat een tutee zich niet aan de afspraken houdt

Werving en selectie van tutores

Vanuit de data verkregen uit beide interviews en rekening houdend met VMBO onderwijs is de volgende aanbeveling gekomen: Alle vierdejaars leerlingen worden door de tutorcoach tijdens het mentoruur geïnformeerd over de mogelijkheid om tutor te worden en de inhoud hiervan. Zij ontvangen vervolgens de inschrijfformulieren. Op de website kunnen deze leerlingen de informatie hierover nogmaals nalezen. De daaropvolgende week bezoekt de tutorcoach wederom de klassen om eventuele vragen te beantwoorden en de laatste inschrijfformulieren in te nemen.

Bij het selecteren van tutores zal vooral gekeken moeten worden naar de sociale vaardigheden, met name assertiviteit en enige vakkennis. De beste tutores zijn volgens Sol en Stokking (2007) niet op voorhand de leerlingen die zelf het beste scoren in het vak. De beste tutores zijn de leerlingen die vooral gericht zijn op leren (bij tutees en bij zichzelf). In de enquête onder de tutores gaf een leerling zeer treffend de kenmerken van een goede tutor aan: " Een tutor moet rustig uit kunnen leggen en geduld hebben. Hij/zij moet het vak goed snappen en duidelijk uitleg kunnen geven op meerdere manieren." Een te strenge selectie is volgens dhr. Luigies niet aan te bevelen omdat iedere tutor op eigen wijze een goede bijdrage kan leveren aan het leerproces van de tutee en de tutortraining deze wijze nog verder kan ontplooien en of complementeren.

Selectie van tutees

Bij de selectie van de tutees is het van belang om vooraf enkele selectiecriteria te formuleren voor welke leerlingen tot de tutees moeten worden gerekend. Daarbij is het met name van belang te kijken naar de motivatie en attitude. Als leerlingen niet gemotiveerd zijn, is het de vraag of het zinvol is ze te laten deelnemen. Het is belangrijk om vooraf heldere afspraken te maken en een bepaald commitment te vragen van de tutees. Het is aan te bevelen hen een contract te laten ondertekenen.

Manier van aanmelding tutees

Volgens mevr. Luigies kan er gebruik worden gemaakt van posters, de schoolwebsite. Ook mentoren attenderen hun leerlingen op deze mogelijkheid. Op de school van mevr. de Raadt worden leerlingen na rapport 1 op de hoogte gebracht door de tutorcoach en is er informatie op de schoolwebsite te lezen. Tijdens de ouderavond worden ouders geïnformeerd over de begeleidingsmogelijkheden.

Na overleg met de werkgroep huiswerkbegeleiding van het Munnikenheide College is er besloten om een folder uit te brengen met de diverse begeleidingsvormen, waaronder huiswerk onder begeleiding, huiswerk onder toezicht en tutorleren. Ook zal er informatie gegeven worden op de schoolwebsite.

Het is raadzaam om de aanmelding via de ouders plaats te laten vinden. Dit omdat de ouders een eigen bijdrage voor elke tutorles zullen gaan betalen (zie "beloning van de tutor"), maar ook ter verhoging van hun betrokkenheid. Zo zal het kind bewuster en meer gemotiveerd starten met deze vorm van begeleiding. In bijlage 11 is een voorbeeld van een aanmeldingsformulier opgenomen.

Randvoorwaarden en inhoud van de tutortraining

Tijdens onderzoek naar tutorleren binnen het VMBO onderwijs viel op dat er weinig scholen met alleen VMBO in hun aanbod tutorleren aanboden. Na aanleiding van gesprekken met de zorgcoördinator en kernteamleidster onderbouw van onze school, ontstond het vermoeden dat het lagere zelfbeeld van deze leerlingen een mogelijke oorzaak zou kunnen zijn. Met dit in het achterhoofd is een training ontworpen die hieraan op twee manieren een positieve bijdragen zou kunnen leveren: door op een HBO opleiding de training (voor een gedeelte) te laten volgen en door de training zeer praktische op te zetten.

Advies over een externe training op de pabo of lerarenopleiding:

De ervaring van de busreis, het volgen van een college (in een collegezaal), het rondlopen tussen HBO- studenten en het opdoen van kennis die meer inzicht geeft in het leerproces, zou volgens mevr. de Raadt een positieve bijdrage kunnen leveren aan het zelfbeeld van de aspirant tutoren. De theorie over leerstijlen moet vervolgens zorgvuldig gekozen worden. Deze moet herkenbaar zijn en toepasbaar tijdens hun toekomstige begeleidingstaken. De leerniveaus en leerstijlen volgens psycholoog Kolb zou hiervoor volgens mevr. Cortenbach van Fontys Pabo Tilburg geschikt kunnen zijn. Deze uitleg verhoogt het inzicht van de tutoren in leerniveaus en leerstijlen.

De interne training moet uiteraard goed aansluiten met de externe training aan de Pabo. Vervolgens moet aandacht besteed worden aan begeleidingsvaardigheden. Inhoudelijk kunnen de volgende thema's besproken en behandeld worden:

1. Terugblik op externe training;
2. Uitleg over doelen, werkwijze en afspraken van tutorleren bij ons op school;
3. Inschatten van beginsituatie;
4. Activerende werkvormen;
5. Het geven van feedback;
6. Omgaan met tegenvallende resultaten;
7. Omgaan met te moeilijke vragen;
8. Hoe om te gaan met conflictsituaties
9. Stappenplan tutor- bijles;'
10. Informatie over invullen van evaluatiekaart.

Uitwerking van deze thema's in werkvormen is te vinden in bijlage 8 "Inhoud tutortraining".

Na afrondingen van de training en het geven van diverse tutorbijlessen is het aan te raden de tutor te belonen met een certificaat. Dit om de waardering en de ontwikkeling van de tutor een serieus tintje te geven. Wellicht is het tevens waardevol voor de vervolgstudie van de leerling. Een voorbeeld tutor certificaat is opgenomen in bijlage 9 "Certificaat".

Contract tussen tutor en tutee

Om duidelijkheid te verschaffen rondom de verwachtingen, de inzet en betrokkenheid is het aan te raden een contract te laten tekenen. Hierin zijn afspraken opgenomen en worden tevens telefoonnummers uitgewisseld. Afspraken die hierin opgenomen kunnen zouden zijn:

- Dat ze iedere schoolweek aanwezig zullen zijn in lokaal ..... Op het volgende tijdstip:.....;
- Dat als een van hen niet aanwezig kan zijn, hij de ander 24 uur van te voren zal bellen;

- Dat als er vaker dan 3 keer af wordt gezegd een andere tutor of tutee wordt gezocht. Op dat moment mag diegene die het liet afweten niet meer deel nemen aan de tutorbijlessen;
  - Dat de tutee altijd voor boeken en materialen zorgt;
  - Dat de tutee ervoor zorgt dat hij vragen/huiswerk heeft ter voorbereiding op de tutorbijles.
- Een voorbeeldcontract is opgenomen in bijlage 10 "Tutorcontract".

Beloning van de tutor

Om de vierdejaars leerlingen extra te stimuleren deel te nemen aan de tutorbijlessen is het aan te raden hen financieel te belonen. Na onderzoek op diverse scholen is het bedrag van €4,00 hiervoor gekozen. Om er voor te zorgen dat iedere tutee in staat zal kunnen zijn dit te bekostigen, is gekozen de ouderbijdrage te verlagen tot €2,00 en zal de school de overige €2,00 bekostigen. Deze kostenpost zal opgenomen moeten worden in de begroting.

Samenstelling van de duo's

Bij het bepalen van het aantal tutees in een groepje is een aantal overwegingen van belang. Een eerste overweging is dat bij sessies met meer dan één tutee meer interacties nodig zijn voor de onderlinge afstemming dan wanneer één tutor met één tutee wordt gecombineerd. Daarnaast kan een tutor als hij meerdere tutees onder zijn hoede heeft, worden geconfronteerd met verschillen tussen de tutees, die lastig te hanteren kunnen zijn. Hierdoor kan de beoogde interactie worden beïnvloed. Op het moment dat de onderlinge verschillen te groot zijn, gaat ook tijd verloren aan het afstemmen en het wachten op elkaar. Het is dus raadzaam om de pilot te starten met begeleiding van één tutor met één tutee. Op een later moment kan blijken dat een goede tutor wellicht ook twee tutees tegelijkertijd kan begeleiden. Belangrijker is de matching. Belangrijke factor hierin is de economisch sociale achtergrond. Er moet voorkomen worden dat er een groot verschil bestaat tussen progressieve en conservatieve levensopvattingen zijn. Grote economisch sociale verschillen moeten ook voorkomen worden.

Factoren als geslacht en cultuur zijn minder belangrijk om rekening mee te houden bij de matching. Een groot verschil in kennis is zeer aan te raden. Als leeftijdsverschil is minimaal 2 jaar gewenst.

6.3 Tekortkomingen en discussiepunten van dit onderzoek

Dit onderzoek is met zorg en toewijding uitgevoerd. Uiteraard zijn er factoren geweest die de volledigheid hebben beïnvloed. Zo zou het wenselijk zijn geweest als er een VMBO school met tutor-ervaring bezocht zou kunnen worden. Deze data zou meer geschikt zijn als basis voor de ontwikkeling van de pilot. Verder zou het wenselijk zijn, als er meer data ter beschikking zou zijn vanuit de tutees. Er zijn twee pogingen gedaan deze doelgroep te enquêteren, maar beide zijn helaas niet gelukt.

6.4 Suggesties voor vervolgonderzoek

Gegevens over de effecten van tutorleren zijn in Nederland niet degelijk onderzocht. Het zou erg interessant zijn om hier gericht onderzoek naar te doen. Daarbij kan bijvoorbeeld ingezoomd worden op de ontwikkelingen van de tutees zoals leerrendement en studievaardigheden. Ook is het interessant te kijken naar de ontwikkelingen van de tutores zoals beschreven in "21st century skills". Een vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de ontwikkelingen van de tutores rondom vaardigheden die een positieve bijdrage kunnen leveren aan leven en carrière, zoals flexibiliteit, het nemen van initiatieven, zelfsturing, sociale en cross-culturele interactie, leiderschap en verantwoordelijkheidsbesef. Een andere suggestie zou zijn om juist te richten op het leren en innoveren. Competenties rondom kritisch en probleemoplossend denken, creativiteit, innovatie en communicatie kunnen bestudeerd worden.

Bijlage 1 Deelvaardigheden van VMBO leerlingen onderverdeeld in 10 onderdelen (beschreven door het Regionaal Samenwerkingsverband Breda)

	Basisberoeps-gerichte leerweg	Kader-beroepsgerichte leerweg	Gemengde/Theoretische leerweg
<i>Opname leerstof</i>	Kan met gerichte hulp aangeboden leerstof en kennis opnemen, onthouden en herkennen	Kan met beperkte hulp aangeboden leerstof en kennis opnemen, onthouden en herkennen. Kan elementaire verbanden leggen tussen aangeboden leerstof.	Kan aangeboden leerstof of zelf verkregen kennis opnemen, onthouden en herkennen. Kan verbanden leggen tussen kennisaspecten.
<i>Reproductie</i>	Kan het geleerde reproduceren door uit de leerstof het belangrijkste op te noemen of op te schrijven. Krijgt hierbij hulp in de vorm van vaste aanwijzingen.	Kan het geleerde reproduceren door uit de leerstof het belangrijkste op te noemen of op te schrijven of door een soortgelijke opgave of taak te maken. Kan het geleerde in eigen woorden samenvatten.	Kan het geleerde reproduceren door uit de leerstof het belangrijkste op te noemen of op te schrijven of door een soortgelijke taak te maken. Kan het geleerde in eigen woorden samenvatten en uit het geleerde conclusies trekken.
<i>Overdracht</i>	Kan in eigen woorden kleine stukken leerstof uitleggen aan medeleerlingen met hulp van vaste aanwijzingen.	Kan in eigen woorden de leerstof uitleggen aan anderen. Kan daarbij gebruik maken van een stappenplan.	Kan op eigen wijze de leerstof in logische samenhang uitleggen aan andere leerlingen.
<i>Toepassing</i>	Kan een aangeleerde werkwijze toepassen in een bekende situatie. Kan een eenvoudige verklaring geven voor een verschijnsel.	Kan een aangeleerde werkwijze toepassen in een bekende of nieuwe situatie. Kan met enige hulp een werkzame oplossingsmethode kiezen. Kan een eenvoudige verklaring geven voor een verschijnsel.	Kan een aangeleerde werkwijze toepassen in een bekende of nieuwe situatie, maar ook het geleerde gebruiken bij een geheel nieuw probleem. Kan met enige hulp een werkzame oplossingsmethode kiezen. Kan een verklaring geven voor een verschijnsel.
<i>Concentratie</i>	Heeft een korte spanningsboog, met name bij avo-vakken. Is vooral praktisch georiënteerd.	Kan over het algemeen gedurende langere tijd concentreren op een opdracht. Kan zich met enige zelfdiscipline ook inzetten voor vakken	Kan zich over het algemeen langere tijd op een opdracht concentreren, ook bij de vakken die hogere eisen stellen aan cognitieve vaardigheden, zoals avo-vakken. Is in staat zich in

		die hem minder interesseren. Van belang is het geven van structuur en duidelijke regels in de onderwijsleersituatie.	te zetten voor vakken die hem minder interesseren.
<i>Sociale omgang</i>	Is gevoelig voor de manier van omgang met de docent. Heeft behoefte aan duidelijke regels en structuur en aan bevestiging en complimentjes. Kan samenwerken met klasgenoten, maar heeft hulp nodig bij het oplossen van meningsverschillen. Functioneert het beste in een vertrouwde omgeving.	Kan goed samenwerken met meerdere klasgenoten. Functioneert in een veranderende omgeving.	Kan goed samenwerken en daarbij een leidende rol nemen. Staat open voor de mening van anderen en draagt bij aan een gestructureerd overleg. Kan zich aanpassen.
<i>Planmatig werken</i>	Heeft behoefte aan duidelijke, korte en gestructureerde opdrachten. Heeft ondersteuning nodig bij uitvoeren opdrachten. Is in staat uit eenvoudige bronnen gegevens op te zoeken en over te nemen. Kan met hulp een planning maken voor een korte, overzichtelijke periode.	Kan zelfstandig werken binnen de kaders van duidelijke en herkenbare opdrachten. Die van enige omvang kunnen zijn. Is in staat uit eenvoudige bronnen gerichte informatie te halen. Kan een planning maken voor een korte, overzichtelijke periode.	Kan zelfstandig werken aan duidelijke en herkenbare opdrachten die van behoorlijke omgang kunnen zijn. Is in staat uit bronnen doelgericht informatie te halen. Ziet overeenkomsten en samenhang in informatie. Kan een werkplanning maken en een planning voor een langere periode.
<i>Taalvaardigheden</i>	Kan eenvoudige teksten lezen die aansluiten bij de leefwereld. Teksten zijn eenvoudig van structuur, hebben een lage informatiedichtheid en bestaan voornamelijk uit frequent gebruikte of voor de leerling alledaagse woorden. Referentieniveau 1F.	Beheerst elementaire taalvaardigheden zoals begrijpend lezen en studerend lezen van teksten uit schoolboeken. Teksten kunnen in beperkte mate complex zijn met een redelijke informatiedichtheid. Referentieniveau 1F/2F	Kan begrijpend en studerend lezen, zowel ten aanzien van teksten uit schoolboeken als teksten uit andere bronnen. Teksten kunnen complex zijn met een redelijke informatiedichtheid. Referentieniveau 2F.
<i>Rekenvaardigheden</i>	Kan eenvoudige rekenvaardigheden toepassen zoals	Kan eenvoudige rekenvaardigheden toepassen zoals	Kan eenvoudige rekenvaardigheden toepassen zoals

	hoofdrekenen, rekenregels gebruiken, meten en schatten. Referentieniveau 1F.	hoofdrekenen, rekenregels gebruiken, meten en schatten. Referentieniveau 1F/2F	hoofdrekenen, rekenregels gebruiken, meten en schatten. Referentieniveau 2F.
<i>Beroepsvaardigheden</i>	<p>Kan de volgende beroepsvaardigheden (gaan) beheersen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Eenvoudige werkzaamheden kunnen uitvoeren onder begeleiding. - toepassen van routines en standaardprocedures. - transfer: context gebonden kennis, eenvoudige beroepsgerichte kennis en vaardigheden. <p>Na vmbo doorstroom naar niveau 1 of 2 MBO.</p>	<p>Kan de volgende beroepsvaardigheden (gaan) beheersen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zelfstandig uitvoeren en evalueren. - begeleiding geven. - werken volgens routines en standaardprocedures en uitvoeren gecombineerde standaardprocedures. - transfer: context gebonden kennis, eenvoudige beroepsgerichte kennis en vaardigheden. <p>Na vmbo doorstroom naar niveau 3 of 4 MBO.</p>	<p>Kan de volgende beroepsvaardigheden (gaan) beheersen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zelfstandig plannen van activiteiten en werkzaamheden; - verantwoordelijk voor het organiseren van het werk; Werkbegeleiding geven; Snel inzicht en overzicht hebben. Plannen volgens standaardprocedures. - transfer: beschikken over beroeps specifieke kennis en vaardigheden en beroepsonafhankelijke kennis en vaardigheden. <p>Na vmbo doorstroom naar niveau 3 of 4 MBO of naar havo (na TL).</p>

Figuur 2: Profiel vmbo-leerling in de verschillende leerwegen Bron: Regionaal Samenwerkingsverband Breda e.o (2011).

Bijlage 2 Overzicht van de onderzoeksactiviteiten.

<i>Deelvragen</i>	<i>Onderzoeksactiviteit</i>	<i>Planning</i>	<i>Opmerkingen</i>
Wat zijn volgens de literatuur de mogelijkheden van tutorleren?	Tekstbronnen	november december januari	
Wat zijn de kenmerken van de VMBO leerling?	Tekstbronnen Schoolgegevens Saki- lijst overzicht derde jaars leerlingen	december mei	
Wat zijn de ervaringen van andere V.O. scholen?	Bestuderen onderzoeksverslagen Bezoeken van andere voortgezet onderwijsscholen Interview externe deskundigen	februari maart	Ervaringsdeskundigen van scholen bijvoorbeeld: Oosterhout, Oss, Dordrecht; Onderzoekers mogelijk: mevr. Y. Sol en dhr E. Luigies.
In welke vorm past tutorleren bij ons op het Munnikenheide College?	Schoolplan bestuderen Interview mensen binnen het Munnikenheide College	februari maart april mei	Schoolvisie Schoolplan bestuderen Behoeften toetsen bij docenten Voorkomen van overlapping in ons aanbod begeleiding
Wat zijn de voorwaarden om tutorleren goed op te starten?	Bezoeken van enkele scholen; Tekstbronnen; Interview externe deskundigen; Open gesprekken mensen binnen het Munnikenheide College Afname enquête tutores en tutees	maart april mei	Ervaringsdeskundigen van andere voortgezet onderwijsschool, onderzoekers; leerlingen, docenten, zorgcoördinatoren, kernteamleider onderbouw en directie. Geënquêteerde tutores en tutees van Mgr Frencken college en het Munnikenheide College

Bijlage 3 Enquête tutorleren

Lees dit eerst goed door!!

Wat wordt er bedoeld met:

Tutor: diegene die de uitleg en begeleiding GEEFT

Tutee: de leerling die de hulp KRIJGT

Training/cursus: Om tutor te worden kun je een training volgen om dit te leren

Ben je een jongen of een meisje? *

Jongen Meisje

Hoe oud ben je? *

13

14

15

16

17 of ouder

Hoe lang ben je al tutor? *

korter dan een half jaar

tussen een half jaar en een jaar

tussen 1 jaar en twee jaar

langer dan twee jaar

Ik ben (nog) geen tutor

Voor welk vak?

Hoe wist je ervan dat je tutor kon worden? *

(Je kunt meerdere antwoorden kiezen)

site van school

van andere leerlingen

van een docent

Anders:

Waarom wil(de) je graag tutor worden? *

(Je kunt meerdere antwoorden kiezen)

Leuk om anderen te helpen

Ik verdien hierdoor geld

ik vind mijn vak zo leuk

Vroeger kreeg ik ook bijles

Ik heb hier niet zelf voor gekozen

Anders:

Heb je een training/ cursus gevolgd om tutor te worden? *

ja, vul dan de volgende vraag in

nee, sla dan de volgende vraag over

een beetje

Anders:

Inhoud training/cursus

Wat vond je erg nuttig dat je tijdens de training/cursus hebt geleerd

Waarom vind jij jezelf geschikt om tutor te zijn? *

(Je kunt meerdere antwoorden geven)

Ik ben goed in mijn vak

Ik kan goed met anderen omgaan

Ik ben rustig en heb veel geduld

Ik ben goed in organiseren. Ik snap dus snel wat mijn leerling nodig heeft om vooruit te kunnen

Ik heb ervaring in het begeleiden

Zelf heb ik vaak bijles gehad. Dus ik weet hoe dat gaat

Anders:

De training die jij hebt gevolgd, hoe lang duurde deze? *

(Hoeveel uur duurde deze training/ cursus bij elkaar? Tel van alle bijeenkomsten de uren bij elkaar op.)

0 uur. Sla de volgende vraag over

1 uur

2 uur

tussen 2 uur en 5 uur

Tussen 5 uur en 10 uur

Anders:

Heb je een tip om de training/cursus te verbeteren?

Hoeveel leerlingen begeleid je?

Geen

1

2

3

4

Anders:

Wat is volgens jou belangrijk om tutorleren goed te laten verlopen? *

(Je kunt meerdere antwoorden kiezen)

Geschikt lokaal. Leg uit in het vak hierna

Tijdstip. Leg uit in het vak hierna

Er moet een vakdocent aanwezig zijn om vragen aan te stellen

Er moet materiaal aanwezig zijn zodat ik beter uit kan leggen

Er moeten extra oefenbladen klaarliggen

Er zijn computers nodig

Er moeten duidelijke regels zijn

Anders:

leg je antwoord van hierboven uit *

Hoe lang moet een tutorperiode duren volgens jou? *

Maakt niet uit

1 of 2 keer

3 of 4 keer

5 of 6 keer

7 tot 10 keer

Een half schooljaar

Een heel schooljaar

Tot de tutee het snapt

Anders:

Jij weet hoe het is om tutorles te geven.

Heb jij nog goede tips aan de docenten om dit nog beter te laten verlopen? *

Hartelijk dank voor je informatie, je tijd en moeite!

Bijlage 4 Uitwerking interview dhr. Luigies

Interview Erik Luigies.

Kennismaken

Opnames maken t.b.v. de verwerking van de antwoorden . Dhr. Luigies geeft toestemming voor het gebruik van opnameapparatuur. Na uitwerking van het interview zullen de gegevens naar hem ter goedkeuring worden gemaïld

Noteren van Tijdstip en plaats: Dordrecht, 20 februari 2014, aanvangstijd: 14:00 uur

Doel onderzoek werd besproken : praktijkonderzoek voor het Munnikenheide College onder begeleiding van AOS, met als doel het ontwerpen van een pilot voor tutorleren op het Munnikenheide college (VMBO school).

Vooraf:

#Omschrijving van begrippen: Eerst gaf dhr. Luigies de gebruikte begrippen aan

tutees- tutees, tutoeren-tutores

tutorleren- PAL: Tutorleren omvat een gedeelte van PAL. Bij PAL is ook sprake van peermentoring, peercoaching, peerbuddy (zoals in de stage) en peermediation. .

Tijdens dit interview wordt specifiek ingegaan op tutorleren.

Intro:

Hoe is uw interesse in PAL ontstaan?

Dhr. Luigies gaf aan dat hij pedagoog is en indertijd werkzaam was op ~~het~~ een ROC. De directie en docenten ondervonden enkele onoplosbare problemen, waaronder het gebrek aan stageplaatsen voor niveau 2 ICT. Tevens waren tijdens de stageperiode voor niveau 2 alle docentenuren ingezet op de lesgevende taken, zodat zij niet in staat waren deze lacune op te vullen. Als oplossing werd er geëxperimenteerd op het gebied van tutorleren, waarbij niveau 3 en 4 studenten de niveau 2 studenten binnen een leer- en stagebedrijf opleidden. HBO studenten begeleidden op hun beurt de niveau 3 en 4 leerlingen. Door bestudering van literatuur en goodpractices in de U.S.A. werd dit experiment uitgebouwd tot een zelfstandig stage- en leerbedrijf.

Selectie van tutoeren

Hoe worden de tutoeren gekozen? (open vraag)

Dit is afhankelijk van het vak, doel van de begeleiding en type tutee. Er is geen eenduidig antwoord te geven op deze vraag omdat deze te zeer afhankelijk is van factoren zoals vaardigheden tutee, assertiviteit tutee en tutor, en mate van vrijwilligheid van deelname aan deze tutorbegeleiding. Soms wordt een aspirant tutor verzocht deel te nemen, omdat dit een positief effect zou kunnen hebben op diens persoonlijkheid en studievaardigheden. De tutorcoach (zie voor uitwerking hiervan .....) maakt een inschatting van een goede match.

Een algemene eerste indruk van de tutor is van belang voor de matching.

	Niet belangrijk			zeer belangrijk	
Goed in hun vak	0	0	0	X	0
Sociaal sterk	0	0	0	X	0
Rustige uitstraling	0	0	0	X	0
Zaken goed op een rijtje	0	0	0	0	X
Ervaring in begeleiden	0	X	0	0	0

Dan volgt:

- Sollicitatie procedure (criteria)
- Nominatie
- Contract
- Definitieve deelname

Selectie en begeleiding nieuwe tutores gaat als volgt: aanmelden, cursus, matching, start begeleiding, groepssessies tutores, intervisie met tutorcoach en afsluiting met certificaat. Intervisiegesprekken blijven met lagere frequentie een onderdeel van de begeleiding. (zie voor verdere uitwerking onderdeel "Training tutores").

Volgens dhr. Luigies mag iedere leerling tutor zijn.

Selectie/aanmelding van tutores:

Hoe kwamen de tutores achter de mogelijkheid van PAL?? Niet aan de orde geweest

In het geval van het onderwijsleerbedrijf moesten alle niveau 3 en 4 leerlingen tutor zijn. De HBO-ers werden door contactpersonen op hbo instellingen gevraagd om dit in hun stage te doen.

Er kan gebruik worden gemaakt van posters, van de schoolwebsite en aanmelding van mentoren

Hoe worden tutores gekozen: Er is geen eenduidig antwoord te geven. Iedere tutore heeft zijn eigen bagage en studievraag. Zo kan hij moeite hebben met plannen, voorbereiding voor toetsen, agendagebruik, moeite met een vak(onderdeel) etc.

De docent geeft aan de tutorcoach vooraf de indicatiestelling door (wat lukt (nog niet), type tutore (sociale achtergrond) en overige kenmerken.

	Niet belangrijk			zeer belangrijk		
Lage cijfers voor vak	0	0	0	0	x	
Begeleidbaarheid	0	0	0	x		0
Gedrag	0	0	0	x		0
Staan open voor hulp	0	0	0	x		0
Problemen met studieplanning	0	0	0	0		x

Training tutoren

Wat is volgens u een goede inhoud van een training voor peer tutor? Open vraag.

De tutortraining richt zich met name op het gegeven dat iedere leerling zijn eigen oplossingsstrategie heeft en dat tutoren op zoek moeten gaan naar de leerstrategie van hun tutee. Vragen als "Waarom lost mijn tutee dit vraagstuk op deze wijze op?" en "Waar gaat het verkeerd?" staan centraal. Hierdoor voelt de tutee zich gehoord en gerespecteerd. Tevens wordt de tutor creatiever in zijn denkwijze en ontstaat er metacognitie (als de tutor beseft hoe men kennis opdoet, kan hij met deze inzichten ook zijn eigen leerstrategie anders richten).

Rollenspelen staan centraal bij de training van de tutoren

	Niet belangrijk			zeer belangrijk		
Leren uitleg geven aan groepje	0	0	0	x		
Leren uitleg geven aan individu	0	0	0	0		0
Omgaan met leerlingen	0	0	0	0		0
Omgaan met faalangst	0	0	0	x		0
Activerende werkvormen	0	0	0	0		x

Inhoud training

Vooraf vult de aspirant tutor een lijst in waarbij karaktereigenschappen aan bod komen maar tevens het doel van de training. De inhoud van de training met de onderdelen worden besproken. Ook wordt de tutor voorbereid op tegenvallende resultaten, zodat hij hierdoor niet te snel gedemotiveerd raakt.

Vervolgens wordt er gestart met de training. De theorie gaat met name in op diverse leerstijlen, uitleggen, demonstreren, oefenen, studietips, feedbackgeven en op studieplanning en de aanpak van studieopdrachten.

Hoe vaak? De training bestaat uit 2 a 3 middagen van 2,5 uur.

Grootte van de groep tutoren? Tussen de 10 en 16 aspirant tutoren. Deze groep blijft het gehele schooljaar bij elkaar. Tijdens de tutorbegeleiding komt deze groep bij elkaar voor groepssessies.

Welke opbouw tijdens de trainingen?

8. Lijst invullen met eigen gegevens
9. Uitleg over tutorbegeleiding
10. Sociale en communicatieve vaardigheden
11. Feedbackgeven
12. Enz
13. Enz
14. enz
15. Theorie over leerstijlen
16. Voorbereiding voor tegenvallen de resultaten zoals het wegblijven van tutees, en tegenvallende cijfers/vorderingen
17. Rollenspelen met vaste onderdelen en inbreng groep.
  - Leren actief luisteren (en oefenen);
  - Leren inschatten van beginsituatie (welke vragen kun je zoal stellen?);
  - Leren achterhalen waar de problemen zitten (welke vragen kun je zoal stellen?);
  - Feedback geven (welke manieren zijn er om positieve (!) feedback te geven) Er wordt ingegaan op het principe: eerst een pluim geven vervolgens een tip);
  - Wees niet te amicaal. Stel jezelf op als tutor niet als vriend.

Tijdens de daadwerkelijke tutorbegeleiding vinden er groepssessies en intervisies plaats: bij aanvang 1 maal per week, vervolgens 1 maal per twee weken, 1 maal per maand, 1 maal per twee maanden. Bij de groepssessies wordt de inhoud door zowel de tutorcoach als de groep bepaald. Ook wordt er veel feedback door de groep gegeven.

Prestatiekaart: iedere tutor houdt zijn eigen prestatiekaart bij. Op deze prestatiekaart staan de minimale aantal prestaties waaraan de tutor moet voldoen en wordt afgetekend door de tutorcoach.

Afsluiting trainingen en begeleidingen met certificaat? Alleen na een voldoende prestatie kan de tutor een certificaat van de school krijgen. Bij de leerlingen, de mentoren en vakdocenten worden enquêtes afgenomen over de prestaties van deze tutor.

Samenstelling van de groepjes :

Duo's of grotere groepjes? Meestal 1 op 1. Maar kan de tutor kan eventueel ook twee tutees begeleiden.

Belangrijker is de matching. Belangrijke factor hierin is de economisch sociale achtergrond. Cultuurverschillen spelen pas een rol als er een groot verschil in progressief en conservatieve levensopvattingen zijn

Niet belangrijk

heel belangrijk

Zelfde geslacht	0	X	0	0	0
Zelfde cultuur	0	x	0	0	0
Leeftijdsverschil: hoeveel jaar ?0		1	2	3	4
Grootte van kennisverschil** 0	0	0	0	0	X

** Het verschil in denkwijze en vaardigheden zijn hierbij van groter belang. Bij leervakondersteuning is een groot verschil wel bijzonder wensbaar.

Organisatie en uitvoering: Wat is belangrijk aan de organisatie? Open vraag

Lokaal: Ruimte: vaste en rustige plek. De lln. Mogen niet gestoord worden. Ook niet door docenten

Tijdstip: Vast moment. Op de meeste scholen is dit Dinsdagochtend 1^e lesuur

(vak)Docent aanwezig: Docent coach moet altijd aanwezig of bereikbaar zijn. Extra vervanging achter de hand. De lln werken vrij zelfstandig, dus ingrijpen is niet altijd gewenst.

Schoolorganisatie:

1. Kwaliteitsrapport: hierin opnemen
2. Schoolplan: inspectie: sociale opbrengst
3. Informeer collega docenten: het moet door iedereen serieus genomen worden
4. Management: moet hier achter staan
5. Info via schoolwebsite
6. Meerjarenplan: hierin opnemen
7. Schoolbegroting
8. Reële visie op opbrengsten: bij tegenvallende resultaten niet meteen mee stoppen

Materialen aanwezig (zo ja, wat en hoeveel?) De tutees nemen zelf hun spullen mee.
Zelfstandigheid

Extra oefenmateriaal verschaffen? nee

Computers nodig? Niet noodzakelijk. Afhankelijk van het leerdoel van de tutee.

Werkvormen/structuren/procedures

6. Begroeten en bijpraten
7. Snel overgaan tot inhoud: inschatten van beginsituatie en doel van deze tutor-bijeenkomst
8. Inhoudelijk aan de slag
9. Einde: samen afspraken maken: wat ga je de komende week doen. Evt. "huiswerk"
10. Invullen van eigen prestatiekaart

Hoe lang duurt een tutor-periode? Afhankelijk van resultaten. Stoppen bij:

- Geen resultaat
- Als het niet meer nodig is
- Ruzie (komt nooit voor)
- Verliefdheden (komt zelden voor)

Korter dan 6 weken

6 weken

7 weken

8 weken

meer dan 8 weken

Wat is hiervoor de achterliggende gedachte? Kort en intensief is beter dan gedurende een langere periode met veel tijd tussen de ontmoetingen (Zie ook onderzoeken van het ECBO). Maar bij blijvende problemen een langere periode inplannen van maximaal ongeveer 3 maanden. Daarna kan een tutor eventueel een nieuwe tutee krijgen. Kijk naar de dynamiek van het duo: het gedrag van de tutee is hierbij belangrijk, maar ook de mate van begeleiding van de tutor.

Afsluiting:

Effect van tutorleren: onderzocht? (alleen twee 4e jaars studenten Rotterdam, Y. Sol) Bij u nog meerdere onderzoeken bekend? Heel veel onderzoek in het buitenland (Angelsaksische landen) op de primary school en highschools, minder in het secondary onderwijs. In Nederland onderzoek vooral op de basisschool bij taal en rekenen (Sardes). Relatief weinig aandacht voor leerpsychologische en andere processen bij de tutees, maar vast staat dat zij beter worden in het plannen, organiseren van eigen leerwerk en voorbereidingen van toetsen en andere academische vaardigheden. Wel veel kennis over de ervaring met leerpsychologische en andere processen bij de tutores: toename van academische vaardigheden (o.a. metacognitie), toenamen van het zelfbewustzijn, van het geloof in eigen kunnen (efficacy), gevoel van trots. Zeker bij praktijkonderwijs: Niet alleen de kennis, maar ook persoonlijk groeien de In. Ook voelen tutores zich medeverantwoordelijk voor het onderwijs binnen school. Ze staan meer naast de docenten. Zij participeren binnen school. Gevoel van "Wij delen de ervaring van omgaan met (jongere) leerlingen".

Schooleffecten: microsamenleving: minder pesten, gevoel van samenhangigheid.

Aanvullende opmerkingen?

Jaarroute tutorleren:

Aug-sept. :

- start inschrijvingen tutores
- start training tutores

Na 1^e rapport:

- aanmeldingen van tutees (site, ouders, mentoren, vakdocenten)
- starten met tutor-begeleiding
- interventie 1 x per week, 1 x per twee weken, 1 x per maand, 1 x per 2 maanden
- groepsbijeenkomsten tutores: 1 x per week, 1 x per 2 weken, 1 x per maandag
- bijhouden van prestatiekaarten (door tutores)

Na 2^e rapport:

- Nieuwe aanmeldingen
- Stoppen 1^e ronde tutor-begeleiding
- Herschikken van duo's tutoeren-tutees
- Vervolgen van interventies en groepsbijeenkomsten (ervaren tutoeren begeleiden ook nieuwe tutoeren,
- Vervolgen van bijhouden prestatiekaarten tutoeren

Mei:

- Uitgifte van certificaten

Scholen met tutor-ervaring zijn:

- Insula College (geen VMBO. Wel theoretische leerweg)
- Marnix Dordrecht
- Aardenhout (Montessori)
- Roncalli Mavo Rotterdam
- Dalton Lyceum

Waar is meer bruikbare info te verkrijgen? (boeken/personen/organisatie?)

Topping, K.J. (1996) The effectiveness of peer tutoring in Further and higher education

Topping, K.J. (2005) Trends in peer learning, Educational Psychology, 25 (6), 631-645

Aanschaf materialen bij kenniscentrum (dhr. Luigies) : digitale licentie van 1 jaar Kost 125 euro, 3 jaar kost 250 euro. Dit omvat: training, handleiding voor docenten, prestatiekaarten, géén certificaten.

Bekijk mogelijkheden van subsidie aanvraag provincie: Projecten met jeugd en hun onderlinge verbindingen worden vaak financieel ondersteund

Experiment (evt. uit te voeren o.b.v. dhr Luigies): eerstejaars leerlingen met leerachterstand op het gebied van rekenen en/of taal: meteen starten met tutorleren vanaf aanvang schooljaar. O-meting en controlegroep voor het afmeten van de resultaten.

Uitwerking mailen naar: dhr. E. Luigies

Dank voor dit gesprek

Bijlage 5 Uitwerking interview mevr. H. de Raadt

Interview mevr. H. de Raadt Mgr. Frencken College Oosterhout,

Mevr. De Raadt is docent Nederlands en leerjaar 2 coördinator. Tevens is zij coördinator lensorbijles (tutorles). Ze werkt op het Mgr. Frenckencollege, een havo-vwo-school in Oosterhout. Deze school heeft inmiddels 5 jaar ervaring met de organisatie en uitvoering van lensorlessen. Dit interview vond plaats op 26 februari 2014 op de betreffende school, in haar spreekkamer. We werden 1 maal onderbroken bij aanvang van het interview. Het interview duurde een uur. Mevr. de Raadt had geen problemen met het maken van opnames ten behoeve van de uitwerking van dit interview. Afgesproken is dat zij de uitwerking van dit interview ontvangt en controleert op onwaarheden of lacunes. Dit is kort na het interview gebeurd.

Bij aanvang is het doel van dit praktijkonderzoek besproken: praktijkonderzoek onder begeleiding van AOS, in opdracht van het Munnikenheide college. Het onderzoek betreft tutorleren op een VMBO school en specifiek voor het Munnikenheide college in Etten-Leur.

Begrippen omschrijving vooraf:

Tutor wordt op deze school lensor genoemd, hetgeen waarschijnlijk een verbastering is van mentor en leerling. Tutee wordt op deze school lensor-leerling genoemd (of liefkozend lensor-kindjes). Tutorleren wordt lensorlessen of lensorbijlessen genoemd.

In dit uitgewerkte interview gebruik ik de bewoordingen: tutor, tutee en tutorles om misverstanden tijdens de verwerking in het onderzoek te voorkomen

Uitwerking interviewvragen

Kunt u een korte omschrijving geven van uw uitvoerende taken wat betreft tutorleren? Mevr. De Raadt startte in 2008 op deze school en volgde enige tijd later de toenmalige coördinator leerjaar 2 op, die tevens tutorleren in zijn pakket had. Met veel enthousiasme voert ze deze taak nog steeds uit. Het kost haar gemiddeld 2,5 uur per week om deze taak goed uit te voeren. Haar werkzaamheden omvatten de volgende deelwerkzaamheden: werving tutores, bijhouden website van tutorleren, mailcontact met tutores en ouders tutees, contacten met vakdocenten en mentoren, het organiseren van de training op Fontys Hogeschool Tilburg, het matchen van duo's en het oplossen van problemen die voortkomen uit de lensorbijlessen.

Selectie van tutores

Hoe worden de tutores gekozen? Aan het begin van het schooljaar start de werving van tutores in de bovenbouwklasse. Mevr. De Raadt gaat de klassen langs om uitleg te geven over de doelstelling en uitvoering van de lensorbijlessen. Voor de leerlingen is tevens het tevens een bijverdienste (ze verdienen €5,00 per bijles). Omdat het aantal tutores lager is dan de aanvragen van deze bijlessen, is de selectie vrij summier. Men gaat ervan uit de hoge mate van verantwoordelijkheidsgevoel en begeleidingskwaliteiten van de aspirant tutores.

Over de volgende deelvaardigheden gaf ze vervolgens haar mening:

	Niet belangrijk			zeer belangrijk		
Goed in hun vak	0	0	0	X	0	
Sociaal sterk	0	0	0	0		X
Rustige uitstraling	0	0	0	0		X
Zaken goed op een rijtje	0	0	0	0		X
Ervaring in begeleiden	0	0	0		X	

Selectie/aanmelding van tuteurs:

Hoe worden de onderbouwleerlingen geïnformeerd over de mogelijkheid en invulling van tutorleren? Op de website van school vinden de ouders informatie over diverse vormen van begeleiding waaronder tutorleren. Hier is tevens het aanvraagformulier te vinden. Vakdocenten bespreken deze mogelijkheid tijdens de ouderavond als een kind zijns inziens gebaat zou zijn bij tutorbijles voor het betreffende vak. De ouders is altijd de enige die uiteindelijk de aanvraag kan doen.

Kenmerken tuteurs

	Niet belangrijk			zeer belangrijk		
Lage cijfers voor vak	0	0	0	X	0	
Begeleidbaarheid	0	0	0	0		X
Gedrag	0	0	0	0		X
Staan open voor hulp	0	0	0	0		X
.....	0	0	0	X		0

Hoe geschiedt het aanmelden? Ouders printen het aanvraagformulier uit, die ze vinden op de schoolwebsite. Deze vullen ze handmatig in en het kind levert dit vervolgens bij de coördinator in. Deze neemt mailcontact op met de ouders ter bevestiging van de aanvraag en start dan met het zoeken naar een geschikte match. Dit kan enige tijd duren. Bij een match worden de ouders een maal geïnformeerd door school en vervolgens neemt de tutor het contact over. Hij maakt afspraken over frequentie, tijd en plaats.

Hoe verwerken jullie al deze info? De coördinator heeft een map met alle aanvragen en verwerkt deze vervolgens in een Excel bestand dat iedere maand wordt bijgewerkt. Haar taak moet in noodgevallen direct over te nemen zijn.

Training tutoren

Wat is volgens u een goede inhoud van een training voor tutoren?

	Niet belangrijk		zeer belangrijk		
Leren uitleg geven aan groepje 0	0	X	0	0	
Leren uitleg geven aan individu 0	0	0	X	0	
Omgaan met leerlingen X	0	0	0	0	
Omgaan met faalangst	0	0	X	0	0
Activerende werkvormen	0	0	0	X	0

Hoe organiseren jullie de training?

1. Bij aanmelding volgt een persoonlijk gesprek
Hier wordt o.a. besproken 'Bezint eer gij begint!' Veel tutoren haken na enkele weken af omdat zij in de knoop komen met hun privéafspraken of studielast. Hiervan moeten zijn bewust zijn. Als dit duidelijk met de aspirant tutoren besproken wordt, voorkom je uitval
2. Dag naar Fontys lentorenproject*
* Het lentorenproject vindt plaats op de lerarenopleiding Fontys in Tilburg. Diverse Havo-vwo scholen uit Brabant nemen hier aan deel. Deze dag krijgen de aspirant tutoren les in eenvoudige didactiek en pedagogiek.

Werken de tutoren volgens een bepaalde methodiek? Nee. Ze moeten vooraf wel goed het boek van de tutee bekijken

Zo ja: structuur? Procedure? N.v.t.

Afsluiting training met certificaat? N.v.t.

Organisatie van tutoring training: op 1 vaste dag vertrekken per bus. De dag wordt verzorgd door de lerarenopleiding

Hoe vaak? eenmalig

Grootte van de groep tutoren? 18

Door wie gegeven? Fontys Hogeschool

Welke opbouw tijdens de trainingen? Geen inzicht over de inhoud. De coördinatoren van de verschillende scholen wisselen ervaringen en tips met elkaar uit. Zij zijn niet aanwezig bij de tutortraining

Samenstelling van de groepjes :

Duo's of grotere groepjes? Meestal betreft het duo's. Maar de tutor kan aangeven dat hij meerdere tutees tegelijkertijd kan helpen.

Het komt wel vaker voor dat een tutor meerdere tutees heeft, die hij op verschillende momenten begeleidt.

	Niet belangrijk			heel belangrijk		
Zelfde geslacht	0	x	0	0	0	0
Zelfde cultuur	0	x	0	0	0	0
Leeftijdsverschil: hoeveel jaar ?	0	1	2	3	4	
Grootte van kennisverschil	0	0	x	0	0	0
Type (op je gemak voelen)	0	0	0	X	0	0

Organisatie en uitvoering:

De tutor regelt alles zelf. Hij onderhoudt mailcontact met de ouders en zijn tutee, plant de data etc.

Je moet als school beschikken over diverse stille studieruimtes. Ook bestaat de mogelijkheid dat een duo thuis aan de slag gaat.

Lokaal Moet vooral stil zijn

Tijdstip Onderling te bepalen

(vak)Docent aanwezig Nee nooit

Materialen aanwezig (zo ja, wat en hoeveel?) Niet vanuit school geregeld. Materialen worden door de tutee meegenomen.

Extra oefenmateriaal verschaffen? Als het duo er om vraagt wordt hiervoor gezorgd door de vakdocent of de coördinator.

Computers nodig? Nee

Financiële beloning voor de tutor is vijf euro per keer. Als hij twee tutees tegelijkertijd begeleidt, ontvangt hij 4 euro per tutee. Dit geld wordt iedere bijeenkomst contant betaald. Bij stagnatie van deze betaling neemt de coördinator contact op met de ouders.

Werkvormen/structuren/procedures Geen vastgestelde werkvormen

Tip Organiseer elke maand een evaluatie bijeenkomst. Hier kunnen problemen besproken worden. Dit verhoogt tevens het gevoel van betrokkenheid

Hoe lang duurt een tutor-periode? Van 3 maanden tot 3 jaar

Afsluiting:

Aanvullende opmerkingen?

Veel voorkomend probleem is, dat tutoeren te snel afhaken. Zij zijn bij aanvang heel enthousiast, maar merken later dat privéafspraken een belemmerende factor kunnen zijn.

Veel bijeffecten bij tutorleren

5. Speciale band
6. Verhogen van zelfbeeld van tutee en tutor
7. Tutor heeft het gevoel dat hij iets kan betekenen voor een ander
8. Wij als school zijn er trots op dat wij dit bieden. We willen dit koesteren en onderhouden

Waar is meer bruikbare info te verkrijgen? (boeken/personen/organisatie?)

Dhr. Wil Bogers van het Dongemond College te Raamsdonksveer.

Uitwerking van dit interview is ter goedkeuring op 20 maart gemaald naar: mevr. De Raadt.

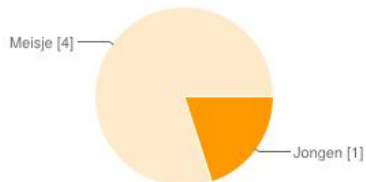
Zij heeft op 25 maart 2014 haar goedkeuring gegeven.

Bijlage 6 Enquêtedata tutores Munnikenheide College

Op welke school zit je?

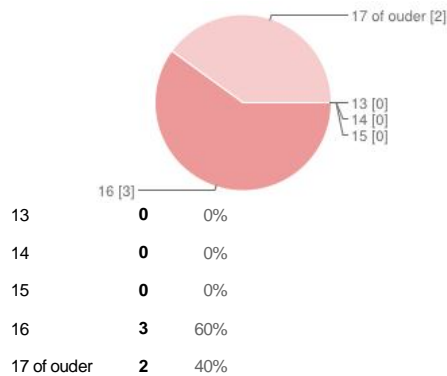
Munnikenheide College Etten-Leur 4 100%

Ben je een jongen of een meisje?

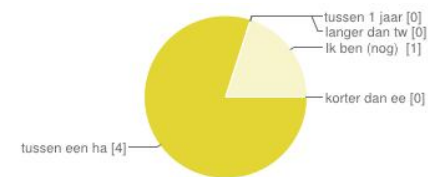
Jongen	1	20%
Meisje	4	80%

Hoe oud ben je?

13	0	0%
14	0	0%
15	0	0%
16	3	60%
17 of ouder	2	40%

Hoe lang ben je al tutor?

korter dan een half jaar	0	0%
tussen een half jaar en een jaar	4	80%
tussen 1 jaar en twee jaar	0	0%
langer dan twee jaar	0	0%
Ik ben (nog) geen tutor	1	20%

Voor welk vak?

V Wiskunde wiskunde Voor het vak wiskunde

Hoe wist je ervan dat je tutor kon worden?

site van school	0	0%
van andere leerlingen	1	20%
van een docent	4	80%
Overig	0	0%

Waarom wil(de) je graag tutor worden?

Leuk om anderen te helpen	4	57%
Ik verdien hierdoor geld	1	14%
Ik vind mijn vak erg leuk	0	0%
Vroeger kreeg ik ook bijles	1	14%
Ik heb hier niet zelf voor gekozen	0	0%
Overig	1	14%

Wat vind je niet leuk aan tutor zijn?

Dat je resultaat ziet en verbetering in de punten van de leerling die je bijles geeft. Geen antwoord Ik vind aan tutor zijn alles leuk niks, ik vind alles wel leuk

Heb je een training/ cursus gevolgd om tutor te worden?

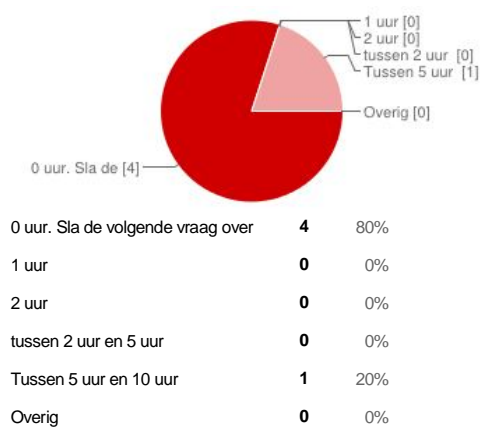

Inhoud training/cursus

Waarom vind jij jezelf geschikt om tutor te zijn?

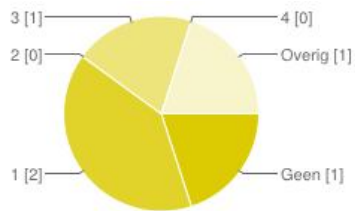
Ik ben goed in mijn vak	2	14%
Ik kan goed met anderen omgaan	4	29%
Ik ben rustig en heb veel geduld	4	29%
Ik ben goed in organiseren. Ik snap dus snel wat mijn leerling nodig heeft om vooruit te kunnen	2	14%
Ik heb ervaring in het begeleiden	0	0%
Zelf heb ik vaak bijles gehad. Dus ik weet hoe dat gaat	2	14%
Overig	0	0%

De training die jij hebt gevolgd, hoe lang duurde deze?

Heb je een tip om de training/cursus te verbeteren?

Hoeveel leerlingen begeleid je?

Antwoord	Aantal	Procent
Geen	1	20%
1	2	40%
2	0	0%
3	1	20%
4	0	0%
Overig	1	20%

Wat is volgens jou een goede tutor?

Leeftijd: ouder als de tutee Jongen of meisje maakt niet uit ligt aan wat het tutee zelf wil Een tutor moet rustig uit kunnen leggen geduld hebben!
Hij/ zij moet het vak zelf goed snappen en duidelijk uitleg kunnen geven op meerdere manieren als een manier geen resultaat geeft.
Veel geduld hebben en het niet erg vinden om het een paar keer te herhalen. Kinderen onder elkaar pakken het sneller op!
Iemand die veel geduld en goed is in het vak

Wat is volgens jou belangrijk om tutorleren goed te laten verlopen?

Geschikt lokaal. Leg uit in het vak hierna	3	18%
Tijdstip. Leg uit in het vak hierna	0	0%
Er moet een vakdocent aanwezig zijn om vragen aan te stellen	1	6%
Er moet materiaal aanwezig zijn zodat ik beter uit kan leggen	4	24%
Er moeten extra oefenbladen klaarliggen	4	24%
Er zijn computers nodig	2	12%
Er moeten duidelijke regels zijn	2	12%
Overig	1	6%

leg je antwoord van hierboven uit

Er moet een rustige omgeving/ bijna leeg lokaal zijn. Ik heb pen en papier nodig om alles duidelijk uit te tekenen. Door extra oefenbladen te laten maken kan je zien wat ze nog niet goed snappen en kunnen. Door duidelijke regels ben je er niet voor niets en geeft het echt resultaat. Dan is het makkelijk uit te leggen Een rustig lokaal zodat de tutores goed kunnen kerven goe ze een goede tutor moeten zijn! ik vind het belangrijk om te laten zien wat ik bedoel. daarom moeten er papieren en materialen klaarliggen

Hoe lang moet een tutorperiode duren volgens jou?

Maakt niet uit	1	20%
1 of 2 keer	0	0%
3 of 4 keer	1	20%
5 of 6 keer	0	0%
7 tot 10 keer	0	0%
Een half schooljaar	0	0%
Een heel schooljaar	0	0%
Tot de tutee het snapt	2	40%
Overig	1	20%

Jij weet hoe het is om tutorles te geven. Heb jij nog goede tips aan de docenten om dit nog beter te laten verlopen?

Kk geen idee Regel en organiseer het goed. Tijdens de les ook op verschillende manieren uitleggen. Misschien begrijpen leerlingen sommige uitwerkingen niet. En misschien als het op een andere manier wordt uitgelegd dat het dan wel aanslaat. En er dan geen bijles nodig is. Neem een ouderejaars klas en uit die klas neem je de personen die het beste in het vak zijn waar de tutee moeite mee heeft!

Hartelijk dank voor je informatie!

Jij ook! Graag gedaan

Aantal dagelijkse reacties

Bijlage 7 Begrotingsposten

Buskosten: Naar Pabo Tilburg/lerarenopleiding		
Vergoeding Pabo/lerarenopleiding verzorgen van training		
Materiaalkosten organisatie en uitvoering tutorleren		
Drinken en koekjes		
Feestelijke afsluiting einde schooljaar		
Onvoorziene kosten		
Totaal		

Bijlage 8 Inhoud tutortraining

Externe training op de Fontys Pabo Tilburg

1. Theorie over leerstijlen
  - Wat is een goede uitleg?;
  - Het belang van herhaling;
  - Het belang van het zelf ontdekken ;
  - Verwoorden van geleerde stof.
2. Enkele didactische werkvormen

Interne training

1. Terugblik externe training
  - *Wat heb je ervan geleerd?
  - * Zijn er onduidelijkheden?
2. Gegevens leerlingen en uitleg tutorbijlessen.
De leerlingen vullen een formulier in met hun gegevens waarin ze onder andere aangeven in welk vak ze begeleiding willen gaan geven. Vervolgens krijgen ze uitleg over het doel en het verloop van tutorbijlessen op het Munnikenheide College. Als afsluiting worden de eventuele vragen beantwoord.
3. Beginsituatie
  - Inhoud: Hoe schat je de beginsituatie in?
  - Vorm: Mindmap, theorie en rollenspel
3. Activerende werkvormen
  - Inhoud: Hoe zorg je ervoor dat de tutees het werk doen en niet de tutor?
  - Vorm: theorie over het belang van het zelf ontdekken.
  - Mindmap: " Wat moet een tutor juist wel doen en wat niet?"
  - Rollenspel
4. Feedback geven
  - Inhoud: De kracht van het complimenteren
  - Theorie: Eerst het compliment, daarna de leertip
5. Hoe ga je om met tegenvallende resultaten?
Inhoud: een tutor kan niet meteen zien dat zijn begeleiding resultaat brengt. Cijfers zijn niet het enige wat telt. Zelfvertrouwen bij de tutees behoort eerst te groeien. Tijdens deze workshop wordt hier verder op ingegaan.
Vorm: (coöperatieve werkvorm "Tafelrondje per tweetal") met de volgende open vraag: " Omschrijf een eigen ervaring waarbij je moeite had met een bepaald vak of thema en hoe je hier uiteindelijk mee omging" De leerlingen werken deze vraag eerst voor zichzelf uit. Vervolgens krijgen ze een van tevoren vastgestelde tijd en vertellen de partner over deze situatie. Daarna worden de rollen omgedraaid.
6. Wat als jij het niet (zeker) weet?
Inhoud: Het kan voorkomen dat de tutor een vraag van de tutee niet met zekerheid kan beantwoorden. Het is hierbij belangrijk dat de tutor beseft dat dit ook niet altijd hoeft. Wat zijn de manieren om hiermee om te gaan?
Vorm: (coöperatief leren werkvorm TweePraat). De docent stelt de bovenstaande vraag. De leerlingen geven in koppels mondeling om de beurt een antwoord. Als een

van de twee even geen antwoord weet, mag hij de beurt overslaan. De koppels vatten samen welke ideeën er waren.

Groepsevaluatie: Alle oplossingen komen op een groot overzicht te staan.

7. Omgaan met conflictsituaties

Bij een intensieve samenwerking bestaat er een kans op conflicten. Hoe beter de tutor in staat is de oorzaken en achtergronden van het conflict te benoemen, hoe beter dit conflict opgelost wordt. Dekkers en Hogenboom beschrijven een procedure voor het omgaan met conflicten:

1. Leg het werk direct stil
2. De coach stelt gerichte vragen over wat er aan de hand is en laat iedereen uitspreken zonder te discussiëren.
3. De coach vraagt vervolgens wat iedereen wil. Welke ideeën of oplossingen zijn er. De tutor moet duidelijk krijgen wat er precies aan de hand is waarbij zijn eigen mening geen rol speelt;
4. De tutor geeft suggesties voor het oplossen van dit conflict.

8. Afsluiting tutorles

Inhoud: Hoe sluit je de tutorles op een juiste manier af?

Vorm: theorie: samenvatten, complimenteren, afspraken maken.

Rollenspel door allen

9. Invullen van de evaluatiekaart

Bijlage 9 Certificaat

Tutor Certificaat

Naam leerling:.....
hierna te noemen tutor,

heeft met goed gevolg deelgenomen aan de volgende workshops

1. Externe training op de Fontys Pabo Tilburg;
2. Theorie over leerstijlen;
3. Didactische werkvormen;
4. Beginsituatie inschatten;
5. Activerende werkvormen ;
6. Feedback geven;
7. Omgaan met tegenvallende resultaten;
8. Afsluiting tutorles;
9. Invullen van de evaluatiekaart.

Tutor begeleiding

In de volgende periode heeft deze tutor begeleiding gegeven aan minstens 1 tutee:

Van   Tot   In het vak:

Handtekening tutor
(handtekening)

Handtekening Tutee
(handtekening)

Ouders Tutee
(handtekening)

Bijlage 10 Tutor contract

Tutor Contract

De ondergetekenden:

1. *Naam leerling die bijles gaat geven:*.....
hierna te noemen tutor,
en
2. *Naam leerling die bijles krijgt:*.....
hierna te noemen tutee,

verklaren hierbij, dat .....tutorles wenst te volgen bij .....

Wij spreken af:

- ✓ Dat we iedere schoolweek aanwezig zullen zijn in lokaal ..... Op het volgende tijdstip:.....
- ✓ Dat als een van ons niet aanwezig kan zijn, hij de ander 24 uur van te voren zal bellen.
- ✓ Dat als er vaker dan 3 keer af wordt gezegd een andere tutor of tutee wordt gezocht. Op dat moment mag diegene die het liet afweten niet meer deel nemen aan de tutorbijlessen
- ✓ Dat de tutee altijd voor boeken en materialen zorgt.
- ✓ Dat de tutee ervoor zorgt dat hij vragen/huiswerk heeft ter voorbereiding op de tutorbijles.

Bereikbaarheid

1. Tutor naam:	tel nr1	tel nr 2
2. Tutee Naam:	tel nr. 1	tel nr 2

Beloning tutor

Deze zal 4 euro per keer zijn. Hiervan wordt 2 euro door de tutee betaald. Dit wordt door de tutee wekelijks meegenomen en aan zijn tutor gegeven.

Duur begeleiding

De duur van begeleiding zal zijn tot het volgende rapport. Als de tutor of tutee eerder wil stoppen, spreken ze onderling af wanneer dit moment zal zijn. Deze afspraak wordt door beiden ruimschoots van tevoren aan de tutorcoach bekend gemaakt.

Dit contract is in .....voud getekend, te Etten-Leur op.....

Handtekening tutor
(handtekening)

Handtekening tutee
(handtekening)

Handtekening ouders/verzorgers:
(handtekening)

Bijlage 11 Aanmeldingsformulier tutee

Aanmeldingsformulier tutorleren

Naam leerling (tutee):.....

Klas leerling: :.....

Wil graag tutorbijles in het volgende vak:

Engels, wiskunde of biologie. (doorstrepen wat niet van toepassing is)

Munnikenheide College gaat op zoek naar een geschikte tutor voor uw kind.

Bij een te kort aan tutoren zal uw kind op de wachtlijst geplaatst worden.

De kosten per tutorbijles zal €2,00 per bijeenkomst zijn, wat door de tutee iedere dinsdag overhandigd wordt aan de tutor.

Indien uw kind kan deelnemen aan de tutorbijlessen zal verwacht worden dat:

- ✓ Uw kind iedere schoolweek aanwezig zullen zijn in lokaal 1 ba 02 op het volgende tijdstip: dinsdag 14:20 tot 15:05 uur ;
- ✓ Als een uw kind niet aanwezig kan zijn, hij de tutor 24 uur van te voren zal bellen;
- ✓ Als de tutor niet aanwezig kan zijn, hij uw kind 24 uur van te voren zal bellen;
- ✓ Dat als er vaker dan 3 keer af wordt gezegd een andere tutor of tutee wordt gezocht. Op dat moment mag diegene die het liet afweten niet meer deel nemen aan de tutorbijlessen;
- ✓ Uw kind altijd voor boeken en materialen zorgt;
- ✓ Uw kind ervoor zorgt dat hij vragen/huiswerk heeft ter voorbereiding op de tutorbijles.

Bereikbaarheid

Tel nr. van uw kind:

Telefoonnummer ouders/verzorgers

Handtekening tutee (kind
(handtekening)

Handtekening ouders/verzorgers:
(handtekening)

10. Bronnen

American Educational Research Journal 31 (1), 104-137.

Batenburg van , Korpershoek & Van der Werf, 2007

Chi, M.T.H., Siler, S.A., Jeong, H., Yamauchi, T., & Hausmann, R.G. (2001). Learning from human tutoring. *Cognitive Science* 25, 471-533.

Dekkers , M.A.F., Hogenboom, C.M.L (2001) *Het boek voor tutoeren. Gereedschap voor tutoeren binnen probleemgestuurd onderwijs en projectgericht leren binnen HBO en MBO.* (23, 41, 85-104)

FRCC Westminster and Brighton Tutoring contract

<http://img.docstoccdn.com/thumb/orig/23206879.png> (gevonden op 08-05-2014)

Fuchs, L.S., Fuchs, D., Bentz, J., Phillips, N.B., & Hamlett, C.L. (1994). The nature of student interactions during peer tutoring with and without prior training and experience. *American Educational Research Journal* 31 (1), 75-103.

Graesser, A.G., & Person, N.K. (1994). Question asking during tutoring.

Harskamp, Suhre & Tjeerdema 2000 gevonden op 14-11-2013 op:

http://essay.utwente.nl/58423/1/scriptie_P_Lensink.pdf

Heyl, E., R.H. Mulder & C.J.M.Schenkeveld, (2001). *Succes- en faalfactoren in het beroepsonderwijs 2000-2001. De tweede meting met het zelfevaluatie-instrument Succes- en faalfactoren ter verhoging van het rendement in de regio Rijnmond.* Rotterdam: RISBO / Erasmus Universiteit.

KPC groep (januari 2011) *Een interventarisatie van "Democratische interventies" voor het voortgezet onderwijs.* 16-17

Lensink, P. "Fysieke leeromgevingen in het VMBO: onderzoek naar de inrichting van fysieke leeromgevingen met ICT, geschikt voor leerlingen en docenten in de bovenbouw van het VMBO." (2009).

Luigies, E. (2006) *Peer Support, Leerlingen ondersteunen elkaar binnen een nieuw didactisch concept.* CINOP, 's-Hertogenbosch .

www.onderwijsmaakjesamen.nl (gevonden op 22/2/20014)

Regionaal Samenwerkingsverband Breda e.o. (2011)

Sol, Y.B. & Stokking, K.M. (2007). *Tutores in het voortgezet onderwijs. Een pilot met vijfdejaars vwo-leerlingen die tweedejaars havo/vwo-leerlingen begeleiden bij wiskunde en Nederlands.* Utrecht: FSW, ISOR.

Topping, K.J. (2005). Trends in peer learning. *Educational Psychology* 25 (6), 631-645.